

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВНЗ УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Філософсько-богословський факультет
Кафедра богослов'я

Магістерська робота

ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ
У ПРАЦЯХ СЛУГИ БОЖОГО КИРИЛА СЕЛЕЦЬКОГО

Студента 6-го курсу:
Юрія Шкіндюка
Науковий керівник:
с. Стефанія (Наталія) Марко
доктор богослов'я

Львів 2018

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ I. Тема виховання у творах Селецького.....	9
1.1. Виховання – шлях до добра після створення і гріхопадіння.....	9
1.2. Важливість виховання.....	10
1.3. Досвід праці з дітьми Йоана Боско, який використовував отець Кирило.....	12
1.4. Виховання в захоронці, заснованій Селецьким.....	15
1.5. Тема виховання в творах Селецького.....	17
1.5.1. Виховання у книзі «Катехизм для дітей греко-католицького обряду».....	17
1.5. 2. Тема виховання у книзі «Короткі катехитичні вправи і біблійна історія».....	17
1.5. 3. Тема виховання у книзі «Як устроєне має бути життя доброї .	18
1.5. 4. Тема самовиховання і праці над собою звичайних християн у «Книзі мудрости або житті чесного чоловіка».....	19
Розділ II. Християнське виховання дитини як перший етап розвитку особистості за творами отця Кирила Селецького.....	21
2.1. Родина – місце, у якому виховується дитя.....	21
2.2. Виховувати треба вже із пелен.....	22
2.3. Навчити християнської науки.....	23
2.4. Дати належну освіту.....	24
2.5. Одяг душі.....	26
Розділ III. Християнське виховання підлітка як другий етап розвитку особистості за творами Отця Кирила Селецького.....	29
3.1. Сили душі людини і спрямування особистої волі людини.....	29
3.2. Покаяння.....	31
3.3. Приклад життя Авраама Лінкольна.....	34
3.4. Правда і справедливість.....	35
3.5. Життя Вен'ямина Франкліна.....	36

3.6. Яка праця на землі є важливіша і благородніша?	38
3.7. Не нарікай. Трудися – і все матимеш	39
3.8. Студент.....	40
3.9. Приклад Йосифа Гайдна	41
3.10. Йоан Золотоустий	42
3.11. До чого може призвести читання поганих книжок	43
3.12. Про Себастьяна Кнайпа	44
3.13. Бідність.....	46
3.14. Настанови дівчатам.....	50
3.15. Обов'язки батька, або як бути хорошим батьком для своєї дитини	51
3.16. Слово до чоловіка і жінки	52
Розділ IV. Християнське виховання та самовиховання зрілих осіб як третій етап розвитку особистості за творами отця Кирила Селецького.....	55
4.1. Франклін і Лінкольн як приклад зрілої особистості в суспільстві	56
4.2. Приклад Христофора Колумба як людини цілеспрямованої, терпеливої, мудрої та вдячної Богу.....	57
4.3. Настанови та приклад життя Йоана Золотоустого	60
4.4. «Бог є нашим батьком, а ми всі Його діти»	62
4.5. Щастя у чистому серці	63
4.6. Допомога ближнім	65
4.7. Милостиня	66
4.8. Єсмь слугою, або як бути хорошим працівником?	67
4.9. Вступне слово до селян і особливе звернення до керівників у суспільстві	68
Висновки	73
Список джерел і літератури	79
Ілюстрації.....	82

ВСТУП

«Сила доброго виховання далеко більша, як сила зірок, а його світло проникає далеко глибше, як світло сонця»¹

Отець Кирило Селецький

Тема духовної формації християнина, яку я буду досліджувати, зосереджена на працях отця Кирила Селецького, українського священника кінця XIX – початку XX століття. В часи, коли він жив, суспільству бракувало багатьох чеснот, яких через призму часу бракує і зараз. Тоді чимало сімей не виховували належно своїх дітей. Батьки були змушені важко працювати, а рівень оплати був недостатній для гідного забезпечення родини. Багато чоловіків, впадаючи у відчай, проводили свій час у шинках, а жінкам доводилося брати відповідальність за сім'ю. Селецький, бачачи реальне життя людей, подаючи власний приклад, пишучи твори, займається благодійними справами і всім цим сприяє вихованню людей.

Духовний розвиток християнина не обмежується віковими рамками. Це поетапний процес всього життя християнина.

Першим етапом духовного розвитку християнина є виховання дітей. Місце, в якому зростає дитина, найбільше впливає на її моральність, на цінності, якими вона буде керуватися в житті. Селецький вважає, що треба виховувати відразу. Він каже: «куй залізо, доки тепле, справляй зло, доки не вкорінилося ще у твоєму серці».² Тому важливо в цій праці розглянути методи виховання дитини, які будуть корисні для батьків, вчителів, працівників соціальних дитячих установ та інших людей, які працюють із дітьми. Також потрібно навчити християнських засад, які стануть надійними підвалинами для майбутнього життя дитини. Цими підвалинами, основою і є правдива віра й обряд Церкви.

¹К. Селецький, «Чимьгорнецьнакипить тимь і черепь з нього буде чути» // *Книжочкамиссійна* Ч. 2. (Бережани 1892) 25.

²К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *Книга мудрости або житє чесного чоловіка яке оно після законівъ Божихъ и людськихъ бути повинно*, (Львів: Просвіта 1874) 5.

На другому етапі ми розглянемо, як підліткові, який ступає крок за кроком в доросле життя, не загубитися і розвинути духовну особистість у собі. Для Селецького важливим є бачити тяглість духовного особистісного зростання від народження. Іншими словами, те, як дитину виховували змалку, матиме великий вплив на подальше життя.

Третій етап – зрілості, який проявляється у свідомому впливі на розвиток суспільства відповідно до розвинених талантів. З цим етапом пов'язані головні християнські чесноти, особливо чеснота любові. Сформована особистість є та, яка зуміла розвинути таланти, дані Богом. Наступним кроком є реалізація свого покликання у світі. Автор написав повчальні статті про Авраама Лінкольна, Бенджаміна Франкліна, Христофора Колумба та інших особистостей, які відданим служінням змінили історію багатьох людей в кращу сторону.

Кирило Селецький подає власний шлях етапів духовної формації особи на основі відомих педагогів: о. Йоана Боско, Альбана Штольца, о. Христофора Шмідта і о. Кароля Андрея Бассо, пароха з Треззо. Життя та творчість отця Кирила досліджували такі науковці: о. Теодор Вергун – учень Селецького, о. д-р Василь Сапеляк СДБ; доктор богослов'я, сестра Стефанія Марко із згромадження сестер святого Йосифа. Позитивні відгуки про Отця Кирила читаємо з-під пера митрополита Андрея Шептицького та єпископа Йосафата Коциловського.

Актуальність теми. Обрана тема актуальна з огляду на такі причини. По-перше, праця є корисною для Церкви, бо цим ми зберігаємо традицію Церкви, досліджуємо, аналізуємо. Також запропонований матеріал допоможе більше дізнатися про творчість автора, і, можливо, буде взятий до уваги у процесі беатифікації слуги Божого К. Селецького, який розпочато 11 липня 2009 р.

По-друге, не менш важливою праця є і для людей, які постійно шукають Бога. Автор у своїх працях вчить, як бути християнином тут і зараз. Виховання, а пізніше самовиховання є критерієм успішної духовної формації особистості. Ми, християни, потребуємо розвивати себе як духовну особистість, яка

стремить до «духовної зрілості». Автор подає помічні настанови, користаймо з них!

Об'єктом дослідження є антропологія людини, її характер, звички, які формуються все життя у процесі постійного взаємовиховання.

Предметом дослідження є процес духовного розвитку християнина з погляду о. Кирила Селецького, основні засади якого у творчому доробку отця.

Мета дослідження – на основі праць Селецького узагальнити вчення про етапи життя людини, через які вона зростає і доходить до пізнання Бога. З цієї мети випливають такі **завдання**:

1. Ознайомитися із працями отця Кирила, проаналізувати та виокремити праці, які стосуються духовної формації християнина та провести їх аналіз.
2. Вибрати головні ідеї, що стосуються духовного розвитку, і скомплектувати єдину послідовну думку.
3. На основі скомплектованого розкрити зміст визначення «духовного виховання» у творах автора.
4. Виокремити основні етапи духовного розвитку особистості. Детально дослідити кожний етап. Виокремити об'єкти, на яких Селецький фокусується.
5. Використовуючи праці отця Кирила, а також допоміжну літературу, на основі творчого доробку Селецького представити унікальність людського вибору та духовної формації.
6. Представити «зрілу особистість», яка триває у процесі постійної самоформації та впливає на розвиток суспільства.

Методи дослідження обумовлені об'єктом і предметом магістерської роботи. Для розв'язання зазначених завдань та досягнення мети праці застосовано такі методи дослідження: вивчення та аналіз літературних джерел, узагальнення, порівняння, аналіз, синтез.

Праця складається із вступу, 4 розділів і висновку, подано список використаної літератури і джерел, а також ілюстрацій.

Оскільки засобом, який сприяє формуванню особистості, є виховання, то перший розділ присвячений Вихованню. Цей розділ покликаний розкрити суть виховання, зрозуміти його причину і наслідок. Розповідає про мету і засоби виховання.

У 2-му розділі мого дослідження розповідається про перший етап розвитку особистості, а саме період дитинства. Розділ покликаний наголосити, що на цьому етапі найбільше залежить від виховання і батьки повинні присвятити себе дитині. Батьки повинні дати дитині хороший приклад, виховувати мудрим словом, настановами, а також власним прикладом життя. Бо Селецький, використовуючи приказки, навчає: «Який батько, такий син, яка довбня, такий клин», або «Яблуко від яблуні далеко не падає», або «Що посадиш, те і виросте».

У 3-му розділі розповідається про наступний період духовного розвитку особи. На цьому етапі основними питаннями є формування підлітка та його становлення. Автор дає настанови, як жити, на прикладі осіб духовних і світських, які у своєму житті теж проходили цей етап. На цьому етапі самовиховання переважає над вихованням. Мета цього етапу – здобути християнські чесноти, сформувати себе і вміти реалізовувати це все в сім'ї.

У 4-му розділі розповідається про зрілу особу, сформовану особистість, яка отримала відповідне становище у суспільстві і покликана реалізувати себе в ньому, служити йому. Вкласти свої знання на допомогу суспільству. Людина вже має практичний досвід у сім'ї і розуміє, що інші люди є частиною сім'ї як народу Божого, тому покликані, згідно з відвічним задумом Творця, бути відповідальними одні за одних, батьківщину та світ.

В процесі написання роботи основною літературою служитимуть публікації Селецького: «Книга мудрости або життє чесного чоловіка» (1874); «Життє святого Йоана Золотоустого» (1889); «Отець Іоанн Боско» (1900); періодика статей у журналі «Посланник»: «Школа життя» (1904), «Про виховання» (1895) та багато інших; вибрані оповідання із серії під назвою «О власних силах» (1903–1904), в яких є розповіді про Авраама Лінкольна,

Бенджаміна Франкліна та інших особистостей. Також будуть використані статті із часопису «Книжочка місійна» (1892); «Нива» та видання товариства «Просвіта», в яких о. Кирило неодноразово публікувався.

Розділ I. ТЕМА ВИХОВАННЯ У ТВОРАХ СЕЛЕЦЬКОГО

1.1. Виховання – шлях до добра після створення і гріхопадіння

Однією із найважливіших праць отця Кирила про виховання є «Книга мудрості або життя чесного чоловіка, яке воно після законів Божих і людських повинно бути». У цій праці автор розповідає «про Бога, з яким всі справи розпочинати треба; про широкий світ і як людина в нім жити має, щоби спокійно прожити вік і дочекатися веселої старости та щасливої смерті».³

Перед тим, як говорити про виховання, автор знайомить нас із історією сотворення світу, людини, а також розповідає, звідки бере початок перший гріх. Автор ознайомлює читача із гріхопадінням і пояснює, що саме вибір гріха є наслідком зла у світі. А тому перша причина, чому ми потребуємо виховання, є падіння людей у гріх. Також у першому параграфі розповідається про необхідність приходу в світ Ісуса Христа, «котрий весь рід людський від гріха мав викупити і зачинені ворота небесні знову людям відчинити».⁴ Бачимо, що для Селецького є дуже важливо, щоб люди зрозуміли, що саме гріх є основною людською перешкодою, яка псує нашу чистоту і хорошу поведінку.

У статті «Школа життя» автор каже, що внаслідок гріха сили душі людини зруйновані і тому «воля клониться в людині більше до злого, як до доброго, хоча це зле нераз тягне за собою важкі наслідки».⁵ Ось чому нам, людям, так важко жити правдиво, чинити добро. «Бо мають вже в собі щось природне, що їх неначе заставляє або до доброго або до злого».⁶

Також на виховання дуже впливає світ, у якому ми живемо. Бо суспільство дуже просякнуте всякими недосконалостями. «Місце перебування, суспільні відносини, убогість, багатство, так званий дух часу, всенародні закони, війна

³К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *Книга мудрості або життя чесного чоловіка*, 3.

⁴Там само, 6.

⁵О. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Школа життя III – На яких основах має почивати виховане дитини» // *Посланник* Ч. 21. (Перемишль 1904) 1.

⁶О. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Школа життя II – Сили, що впливають на душу людини» // *Посланник* Ч. 20. (Перемишль 1904) 1.

або мир у краю сильно і дуже впливають на почуття або направлення волі у людини».⁷

Та ці сили волі людина покликана і навіть мусить навчитися контролювати завдяки свободній волі. Говорячи про виховання, автор не міг не згадати про цю властивість людини. Виклик полягає лише у тім, «що в загальному ця свободна воля у багатьох людей рідко коли рішуче протидіє природнім схильностям і навичкам».⁸ Але будь-яке виховання неможливе без свідомого бажання і прикладання вольових зусиль.

1.2. Важливість виховання

Для такого автора, як Кирило Селецький, тема виховання є центральною. Немає жодного твору з-під його пера, де б не було чогось повчального для читачів. Він брав за приклад слова звернення Ісуса Христа: «Ви – сіль землі. Коли ж сіль звітріє, чим її солоною зробити? Ні на що не придатна більше, хіба викинути її геть, щоб топтали люди. Ви – світло світу»⁹(Мт. 5,13–14). Отець як священик, як публіцист, проповідник, вихователь, засновник чинів і товариств завжди намагався сіяти слово, яке виховує, яке змінює свідомість людини. Його слово було завжди повчальне і було тією сіллю і світлом для людей.

Виховання як світло. Що може бути краще для дитини у майбутньому, як добросовісне належне виховання? Вихована людина стає світилом у світі, яка своїм прикладом допомагає іншим. Публікуючись у «Книжечці місіійній», автор пише, що «сила доброго виховання далеко більша, як сила зірок, а його світло проникає далеко глибше, як світло сонця».¹⁰ Сонце, яке світить, обігріває тіло, впливає на здоров'я людини, на баланс вітамінів, а виховання – на душу. Автор, звертаючись до дівчат, пише: «найперше ти повинна старатися, щоб одежа твоєї душі була у невинності і святості». Внутрішнє виховання є важливіше і

⁷о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Школа життя II – Сили, що впливають на душу людини» // *Посланник* Ч. 20. (Перемишль 1904) 1.

⁸о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Школа життя II – Сили, що впливають на душу людини», 1.

⁹ Святе Письмо/ перекл. І. Хоменко, 3-го ЧСВВ, мовна ред. І. Костецький – В. Барка – М. Орест-Зеров, Місіонер: Видавництво Отців Василіян 2008, 309

¹⁰К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Чим горнець накіпить, тим і череп з нього буде чути» // *Книжочкамиссійна* (Число 2, 1892) 25.

першочергове. У серійній публікації «Школа життя» читаємо, як проявляється позитивне виховання, яке переростає у постійну працю над собою. «На обличчях явний ангельський спокій, котрий володіє в душах цих людей, що покинули світ і його суєту».¹¹ Отже, автор говорить про таке виховання, яке перемінює всю людину: внутрішню і зовнішню.

Ціль виховання дітей є така, «щоб росли у премудрості і страху Божому»¹², щоб збагачувалися розумом і наукою, були працьовиті і уникали зла. У публікаціях «Школа життя» читаємо цитату Євангелиста Матея: «Будьте досконалі, як і Отець ваш Небесний досконалий». З цих цитат випливає, що для автора важливо зробити акцент на християнських цінностях. Потрібно і збагачуватися інтелектуально, і працювати фізично, добре знати волю Божу, щоб мати страх Господній і прагнути до досконалого життя. У цій самій публікації отець Кирило робить наголос на Царстві Божому, яке ми повинні шукати, і на тому, «щоб дитина стала добрим християнином».¹³ Отже, у вихованні потрібно застосовувати різні методи, щоб прищепити дитині любов до Бога і християнського життя.

Селецький притримується думки, що виховання найбільше необхідне в перші роки життя дитини. Тому що «душа людини у молодому віці найсприятливіша до виховання, бо немає виробленої самосвідомості»¹⁴, пише автор у праці «Про Воспитаніє». Дійсно так є, дитина – як щойно посаджене дерево: в яку сторону нагнеш, так і виросте. І що посієш, те і пожнеш. У «Книзі Мудрості, або житті чесного чоловіка» читаємо про виховання з малечку. Автор навіть присвячує цьому розділ під назвою «Простуй деревину доки молода».¹⁵ Саме тут читаємо порівняння виховання дитини із садженням дерева. Якщо добре посадити у пухку землю, якщо охайно обтяти і вирівняти, то і добре рости буде. Так і дитину змалку можна до всього привчити і без великого

¹¹о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Школа життя I – Християнська наука о челоуьць» // *Посланник* Ч. 19. (Перемишль 1904) 1.

¹²К. СЕЛЕЦЬКИЙ, Книга мудрости або жите чесного чоловіка, 4.

¹³о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Школа життя IV – Християнська наука о челоуьць» // *Посланник* Ч. 21. (Перемишль 1904) 2.

¹⁴К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Про воспитаніє» // *Посланник* Ч. 2. (Перемишль 1895) 2.

¹⁵К. СЕЛЕЦЬКИЙ, Книга мудрости або жите чесного чоловіка, 22.

труда. А потім буває так, що нічого вже не допомагає, ані слово батька, ані сльози матері.

Виховання є дорогою до щастя. Ця дорога є виконання волі Божої. «Тільки одна дорога веде до вічного щастя – дорога страху Божого і побожності»¹⁶. Справжнє виховання ґрунтується на Божих заповідях. Даючи поради для дівчат у статті «Ради и перестороги для дівчат», яку опубліковано у часописі «Книжочка миссійна»(1892), отець Кирило наголошує на тому, щоб над іншими не возноситися, не осуджувати і не обговорювати інших, вміти послужити іншим, знати молитви, ходити до Церкви і багато іншого. Отож, робимо висновок, що виховання також є плекання християнських чеснот.

Правильного настановлення також потребує тіло. Батьки мають навчити своїх дітей доглядати за собою. Отець у «Книзі Мудрості» наводить приклад квітів польових, пташок, які є красиві у своїй простоті і чистоті. Так само дитина може бути убого одягнута, але хай батьки навчать її чистенькою бути і одяг щоб випраний був. Вчити дітей також треба, у які ігри мають гратися. Автор каже, що не пошкодить діткам у хованки пограти, жовніра, на ковзанці льодовій покататися і навіть боротися між собою без гніву. Аналізуючи працю отця Кирила «Где-що о вихованню нашихъ дѣвчатъ» (1904), статтю «Школа життя», «Книгу мудрості або життя чесного чоловіка...» і порівнюючи, бачимо, що діти, які граються, менше хворіють, є дружніші, веселіші, у них з'являється цікавість ходити до школи і вчитися, дитина як добре набігається, то потім і слухає уважніше. Гра може стати чудовим методом виховання.

1.3. Досвід праці з дітьми Йоана Боско, який використовував отець Кирило

У своєму досвіді виховання багато в чому автор зважав на досвід Йоана Боско, працю якого пізнав, відвідавши спільноту селян в Турині. Біографія цього

¹⁶К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Рады и перестороги для дѣвчатъ» //Книжочкамиссійна, Ч. 7, (Бережани 1892) 22.

святого його вразила, тому 1900 року отець Кирило видає книжку «Отець Іоанн Боско, його життя і діяльність». Читаючи цю книгу, ми багато дізнаємося про виховні методи, про притулки для дітей, чуда, які вчинив Боско. Безсумнівно, весь багаж знань книги отець Кирило використовував у своїй практиці.

Боско дуже переживав за бездомну молодь, якою ніхто не опікувався. Одного разу відвідавши в'язницю, він дуже засмутився. Підлітки не вміли ні читати, ні писати, не знали моральних засад, ними ніхто не опікувався. Він подумав: що з цими дітьми буде потім? Не міг це все так залишити.

«Він надумав спорудити будинок, в якому б знайшли собі притулок нужденні діти, залишені на поталу долі, що були круглими сиротами і тинялися вулицями Торіно, і ставали з часом покидьками суспільства. Ось таким занедбаним волоцюгам вирішив він присвятити своє життя, і спочатку навчити їх, як мають пізнати і любити Бога, потім, як бути добрими християнами і корисними членами для людського суспільства».¹⁷

Так само і отець Кирило створює сиротинці з метою, щоб виховувати дітей. Не всі методи виховання є ефективними. Боско «використовував тільки один засіб – доброту, лагідність і ввічливість, або, іншими словами, він ступав слідами свого божественного Спасителя, який любов'ю приваблював всіх до себе».¹⁸ Так і Селецький вибирав шлях любові, йдучи до дітей. Це підтверджує його наука: «Дитина сотворена на Образ Божий і має душу достойну наче сам ангел»¹⁹, тому з нею треба поводитися, мов із ангелом.

Один із шляхів виховання – це катехизація дітей. Важливо прищепити дітям любов і цікавість до цього благородного навчання, каже Іоанн Боско. Святий розповідає про дітей, що «деякі з них почали з цікавості приходити, щоб прислухатися до тієї науки»²⁰. «Тут вони співали релігійних пісень і радо повчалися правдам Божим»²¹. Багато дітей, які приходили до святого, були

¹⁷К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *Отець Іоанн Боско. Його життя і діяльність*, видання друге, за ред. Л. Веремієнко, Львів: Видавництво ОО. Салезіян 1992, 10.

¹⁸Там само, 11.

¹⁹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *Книга мудрости або жите чесного чоловіка*, 15.

²⁰К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *Отець Іоанн Боско*, 12.

²¹Там само, 12.

безпритульні, а інші без належного догляду. Отець Йоан вмів їх згуртувати, притягнути до себе своєю добротою. Він вчив їх слова Божого, яке допомагає їм у житті. І як наслідок навчання, святий розповідає, що після того, як почали відбуватися катехизи, «з ними не траплялося нічого страшного».²²

Спершу Йоан Боско проводив свої зустрічі у каплиці св. Франциска. Це місце назвав «Ораторією», чим хотів наголосити на першості молитви і хвали Бога. Церковний уряд установив отця помічником завідувача будинку для вбогих і притулку для дівчат. Він «збирав по вулицях і завулках столичного міста»²³ всіх покинутих дітей, яких навчав. Самих тільки хлопців налічувалося до двохсот. Тут вони навчалися, гралися, співали пісень, мали табори для дітей. Дітвора «горнулася до нього».²⁴ «Щонеділі дуже рано приходили хлопці і сповідалися перед своїм отцем»,²⁵ на службі всі причащалися. Час проминав весело і корисно. Боско мав великий авторитет між дітьми, коли 400 дітей гралося і забавлялося, то враз, як він промовив, всі відразу втихали. Один жовнір сказав тоді: «Якби в нашій армії існував такий послух, то жодна сила не змогла б її подолати»²⁶.

Як отець Кирило, так і Йоан були дуже бідними, свого майна вони не мали, були убогими, але попри те вони обоє дуже хотіли побудувати будинки для дітей, на які потрібні були численні затрати. Багато було перешкод, бо більшість не вірили у ці ідеї. Було навіть так, що духовенство отця Боско вважало божевільним.

«В голові о. Боско знаходилося невичерпне джерело різноманітних приказок. Ніхто не вмів краще від нього забавляти і веселити цю численну дітвору. Його бесіди завжди були повні дотепу, хоча обід був нераз дуже бідним, та все те, чого бракувало до нього, доповнювалося веселощами і людськими стосунками між вчителем і учнями»²⁷.

²²К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *Отець Іоанн Боско*, 12.

²³Там само, 13.

²⁴Там само, 17.

²⁵Там само.

²⁶Там само.

²⁷К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *Отець Іоанн Боско*, 35.

1.4. Виховання в захоронці, заснованій Селецьким

В 1893 р. Селецький заснував українську захоронку в Жужелі. У публікації «Школа життя», у 6 розділі читаємо про «Захоронки для дітей». В той час були сім'ї, в яких батьки працювали від ранку до ночі на фабриках, а діти залишалися без належного нагляду. Діти не отримували належної опіки, тому дитячі садочки повинні були підготувати дітей до шкільного життя.

«Діти полишені без повноцінної опіки, постують по вулицях, і по околицях творять різні пакості, що призводять до калітства і розпусти. Нераз доберуться до сарників, спричинять вогонь і тоді люди на селі збіглися на рятунок, бо вже на пів села димить»²⁸.

Спеціально написані правила, яких треба дотримуватися вихователям та дітям. Сам отець пильнував, щоб кімнати, де перебували та навчались діти, були чистими, гарно прибраними, щоб були квіти, вазони. Отець Теодор Вергун пише, що отець часто відвідував захоронку:

«рано був у захоронці, уважав чи діти приходять чисто умиті, убрані, чи мають чисті ноги, чи вичищені чобітки, чи здорові, чи веселі. День у захоронці починався молитвою. Потім слідувала забава»²⁹.

Жити у захоронках є добре для дітей, тут навчають багато корисного. «До ладу і охайності вже з малку звикають, молитвами і співами вчать Бога прославляти»³⁰.

Науку вели сестри Служебниці. У «Школі життя» автор наводить приклад, що одного разу одна із сестер промовляла до дітей, повчаючи, що не можна сваритися і лихословити. Опісля одна маленька дівчинка пішла до хати, то як почула лаяння батьків, каже татові: «Татусю, це є гріх такий поганий слова такі

²⁸о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Школа життя V – Старунок о тілі» // *Посланник* Ч. 22. (Перемишль 1904) 1-2.

²⁹П. ВЕРГУН, *О. Кирило Селецький // Богослов'я* 52 (1998) 131.

³⁰о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Школа життя VI – Захоронки для малих дітей» // *Посланник* Ч. 22. (Перемишль 1904) 2.

говорити. Ангелики святі плачуть, а сатана радується»³¹. Бачимо, що багато позитивного, морального покращення було від вихователів та будиночку. Селецький каже, що вихователька намагалася прищепити дітям велику любов до християнства, до Бога, не тільки через молитву та співи, але у всякому ділі, розповідала про справедливість Божу.

У цих закладах навчають, що всі між собою є рівні Божі діти. «Серед великого числа малих товаришів і товаришок вчать вони мирно жити».³² В цій цитаті автор вживає староукраїнське слово «згодливо», що налошує на люб'язності, відсутності егоїзму, це має бути місце, де плекатиметься любов до ближнього.

Під час забав навчали різних етичних якостей, правил суспільної поведінки. Потім була наука, яка тривала до 30 хв. Напевне, тому, що діти втомлюються і потім погано сприймають інформацію. Дітей навчали рахувати, писати, читати і заповідей Божих. Після обіду діти працювали на грядці, в саду. Праця належала до фізичного виховання, щоб діти росли здоровими і відповідальними.

Формаційна програма захоронки позитивно впливала на подальшу поведінку дітей.

«Діти, котрі довший час садочок відвідували, коли стануть до народної школи ходити, набагато пристойніше поведуться, як ті діти, що садочків ніколи не бачили, вони бо в садочку навчилися послуху, до ввічливих відносин з іншими та до обачності»³³.

Той, хто виховує, має бути взірцем і добрим прикладом. Вихователь має сам свідомо виконувати те, що говорить. Тим більше він має жити тим, а моральний зразок має стати невіддільною частиною його самого. Тому Селецький звертається до вихователів: «Чим розумніше і моральніше є те

³¹О. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Школа життя VI – Захоронки для малих дітей» // *Посланник* Ч. 22. (Перемишль 1904) 2.

³²Там само, 2.

³³Там само, 2.

обличчя, якому довірено провід у захоронці, тим більшу користь душевну діти від неї отримають».³⁴

1.5. Тема виховання в творах Селецького

1.5.1. Виховання у книзі «Катехизм для дітей греко-католицького обряду»

З думкою про добре християнське виховання наймолодшого покоління в 1869 р. Селецький вперше публікує народною мовою катехизм для дітей³⁵, в якому подає правдиву християнську науку, яку від малих років треба знати і досконало сповняти. Основи християнської віри, згідно із Селецьким, є необхідним елементом виховання. Звертаючись до кожної дитини, автор каже: «Ти є тут на землі для того, щоб Бога знав, Його любив, Йому вірно служив, а через те до неба добрався».³⁶ Великим обов'язком для старших є навчити дітей правдивої віри, найперше у Бога, а вже потім всього, чого Бог вимагає від нас. Аналізуючи цей катехизм, бачимо, що потрібно пояснювати дітям такі теми: про світ, сотворений Богом, про душу, дух і тіло, про Ісуса Христа, про Заповіді Божі і про все, що відбувається у Церкві.

1.5.2. Тема виховання у книзі «Короткі катехитичні вправи і біблійна історія».

Для того, щоб матері знали, як виховувати своїх дітей у християнській побожності, отець Кирило 1895 року у Жовкві видає книгу «Короткі

³⁴О. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Школа життя VI – Захоронки для малих дітей» // *Посланник* Ч. 22. (Перемишль 1904) 2.

³⁵Виданий 1869 року коштом автора у товаристві Просвіта під офіційною назвою «Катехизис для дітей греко-католицького обряду». На перших сторінках праці укладені щоденні молитви, заповіді Божі, правди Божі, святі таїнства, заповіді Блаженства і дещо про гріхи.

У першому розділі розповідається про Бога у трьох Особах, який творить світ, про Ангелів та прихід Христа.

У другому розділі читаємо про те, як правильно Заповіді Божі виконувати. Також тут представлено заповіді церковні. В кінці автор пише про наслідок переступу Закону.

У третьому розділі автор наголошує на синергії, тобто співдії Бога і людини. Сам Бог допомагає нам у сповненні закону. Бог присутній у Святих Тайнах. Важлива увага приділяється молитві.

В першому додатку міститься наука для дітей, які вперше приймають Святе Причастя. А у другому йдеться про підготовку до Сповіді.

³⁶К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Катехизис для дітей греко-католицького обряду», Львів: Просвіта 1869, 11.

катехитичні вправи і біблійна історія», у якій є християнські історії, написані у формі запитання, відповіді. Матерям і вихователям дитячих садочків, «щоб їм цю працю полегшити, передаю їм ці релігійні вправи; де указаний спосіб навчання дітей про правди Божі, які їм конче знати треба, до того як до школи підуть»,³⁷ — писав о. Кирило.

Виховуючи дітей, треба вчити їх у різноманітності.

«Повинно це бути (навчання дітей) на основі того, на що діти кожен день дивляться, що чують, або чим займаються. Одного разу хай ця наука буде про Свята, що мають відбуватися або вже відбулися, другого разу про пригоди, які сталися з дітьми. Приступ, радість чи смуток, непристойність, також всяка омана буде предметом науки. Сьогодні прикладеш свою науку до співанки, щоб вивчили, завтра до скоромовки, до стиха або до молитви».³⁸

Бачимо з цитати, що до дітей треба мати підхід і креативність. Діти жваві і хочуть вчитися різними методами і способами. Вони потребують активності та всякого роду заняття.

Також автор каже, що не обов'язково кожний день вивчати щось нове, якщо є потреба для кращого розуміння теми, то можна і тиждень наголошувати на тому, тоді вони вже точно запам'ятають. Іншими словами, інформацію треба добре «розжувати» дітям, намагатися подати різними способами, висвітлити кожен грань максимально, доступно.

1.5.3. Тема виховання у книзі «Як устроєне має бути життя доброї законниці».

Отець Кирило є засновником двох чернечих Згромаджень в УГКЦ — сестер служебниць ПДМ та св. Йосифа ОПДМ, він уклав для них перші правила та статuti, розпорядок дня, за яким жили сестри, та давав науки, через які впливав на їхню формацію, турбувався про їх фаховий вишкіл у навчальних закладах,

³⁷К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Короткіупражненнякатехитическіи и біблійна історія. До ужитку матерейхристіанських, Захоронок и душпастьірей», Жолковь: Вьпечатни ОО. Василіянь, 1896, 4.

³⁸Там само, 5.

щоб через фахову підготовку сестри-виховательки могли корисно здійснювати катехитично виховне служіння в захоронках.

Ще одну грань образу виховання ми бачимо у книзі під назвою «Як уладжене має бути життя доброї законниці», яку о. Кирило видав за благословенням митрополита Андрея Шептицького в 1908 р., опираючись на працю італійського священика Кароля Андреа Бассо з Треззо. На основі цього твору та своєї публікації о. Кирило давав науки черницям, згромадження яких він заснував³⁹. Для монаха чи монахині найкращим засобом **виховання є послух**. Правило послуху для них є найкращим засобом до досконалості. О. Кирило цитує св.Вернарду: «Правдивий послух не знає, що надумовувати себе, що обтяжувати себе. Його очі завжди готові до бачення, його вуха до слухання, його язик до бесіди, його рука до діла, його ноги встати і піти. Він збере до купи всі свої сили, щоб волю того, що приказує, сповнити».⁴⁰ Отець Кирило в своїй публікації вказує також на важливість виконання чернечого правила, через яке здійснює духовний поступ та вдосконалюється кожна черниця.⁴¹

1.5.4. Тема самовиховання і праці над собою звичайних християн у «Книзі мудрости або житті чесного чоловіка»

Кирило Селецький дає поради для життя людей середнього та старшого віку у другій частині «Книги мудрости або житті чесного чоловіка...». В праці написано, що все життя потрібно працювати над собою, бо якщо не посадив своїми вчинками таланти, то не буде за чим доглядати і нічого не зійде. Автор закликає: «здивляймося на того муравля, що працює»,⁴² і доповнює, «хай тіло працює, а душа вчиться і розум здобуває, добро чинити».⁴³ Автор подає багато настанов про одруження. «Людина родиться і умирає по волі Божій, лише

³⁹ N.STEFANIA MARKO, *Charyzmat i życie Zgromadzenia sióstr św. Jozefa ONMP*. Wrocław: 2011, с.156.

⁴⁰К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Як уладжене має бути житєдоброї законниці. Посля Кароля АндреаБассо пароха вьТреззо», // Жовква: Видавництво ОО. Василянъ, 1908, 34.

⁴¹N.STEFANIA MARKO, *Charyzmat i życie Zgromadzenia sióstr św. Jozefa ONMP*. Wrocław: 2011, с.92.

⁴²К. СЕЛЕЦЬКИЙ, Книга мудрости або жите чесного чоловіка, 41.

⁴³Там само.

женячку лишив Бог до волі і мудрости людини».⁴⁴ У цій частині ми багато читаємо про чесноти чоловіків: «Парубок, що в церкві побожний, дома тихий і покірний, що шукає чесного товариства, щоб забавитися і повеселитися, що до жодної роботи не полінується, сміливий і відвертий, такий буде добрим чоловіком»,⁴⁵ і це ще не все. Отець Кирило настановляє про життя в подружжі, розповідає, яке воно повинно бути. А вкінці читаємо про сім гріхів, які ведуть людину до смерті.

⁴⁴К. СЕЛЕЦЬКИЙ, Книга мудрости або жите чесного чоловіка, 43.

⁴⁵ Там само, 47.

Розділ II. ХРИСТИЯНСЬКЕ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ ЯК ПЕРШИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ЗА ТВОРАМИ ОТЦЯ КИРИЛА СЕЛЕЦЬКОГО

2.1. Родина – місце, у якому виховується дитя

Аналізуючи твори Селецького про виховання дітей, легко помітити, що найбільшу роль у становленні особистості дитини відіграє родина. Місце, в якому зростає дитина, впливає на моральність дитини, на цінності, якими вона буде керуватися в житті. Тому батькам найперше варто задуматися про їхній спосіб життя, який буде впливати на розвиток дітей. Автор закликає до життя у християнських чеснотах: «приємно, коли подружжя не свариться, бесідує і подорожніх прийме».⁴⁶ Найосновніша риса подружжя – це вірність, тому коли «оженився: маєш єдину і вірну товаришку, що має іти з тобою рука в руку аж до гробу».⁴⁷ Також у відносинах завжди є важкі моменти, у яких автор закликає до терпіння і смирення. Чоловік у домі має бути главою, але не тираном, а люблячим чоловіком.

Чоловік має бути хорошим прикладом для сім'ї, а особливо у духовному зростанні. «Має бути у домі страх Божий, тверезість і праця»⁴⁸ та завжди протоптана стежка до храму Божого. Також нехай у родині не буде прокльонів, поганих слів, сварки. Бо погані слова залишають негативну атмосферу у домі, применшують місце любові.

Перед тим, як виховувати когось, найперше треба виховати себе, починати із себе. У статті про апостола Тимотея читаємо: «всяку поправу треба спершу від себе починати».⁴⁹ Хорошим прикладом для наслідування є Тимотей, який, будучи молодим, учив інших найперше своїм праведним життям. Діти будуть робити так, як бачать, що батьки роблять. Тому автор наводить приповідку, що яке дерево – такий клин, який батько – такий син. «Свята правда: який отець –

⁴⁶К. СЕЛЕЦЬКИЙ, Книга мудрости або жите чесного чоловіка, 43.

⁴⁷Там само, 51.

⁴⁸Там само, 54.

⁴⁹о.К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Корм духовний св. Апостол Тимотей» // *Посланник* Ч. 13. (Перемишль 1890) 2.

такий син, яка яблуня – такі і яблука, не вродить сова сокола».⁵⁰ Отець Кирило хоче наголосити, щоб батьки поводитися так, якими хочуть бачити дітей. Солодка яблуня і плоди солодкі приносить, добрий батько і доброго сина виховає.

2.2. Виховувати треба вже із пелен

Часто батьки шкодують настановляти дітей від чогось поганого, бо діти ще малі. Такий тип батьків думає, що як мій синочок трохи підросте, тоді і буду його виховувати, він тепер все одно нічого не розуміє.

Селецький вважає, що треба виховувати відразу. Він каже: «куй залізо, доки тепле, справляй зло, доки не вкорінилося ще у твоєму серці».⁵¹ Виправити помилку відразу є легше, ніж пізніше. Виховуючи відразу, ми робимо велику послугу для дитини, якій потім легше буде жити у світі. Якщо батьки бачать у дитини щось зле, то повинні допомогти відразу це усунути. Треба звертати увагу на душу дитини, каже отець Кирило, бо «душа людини у молодому віці найсприятливіша до виховання, бо не має виробленої самосвідомості».⁵² Тобто змалку дитину треба навчити основних правил, а якщо вчити потім, то вже важче, бо свідомість дитини вже закладена. «Є велика потреба, щоб дозрілі люди взяли до уваги недоліки дітей і вплинули на їх душу і тіло, що допоможе їм правдиву Богом накреслену ціль досягнути».⁵³ Отець звертається до батьків:

«хочеш мати діти добрі, слухняні, хочеш дочекатися від них допомоги і потіхи на старі літа, то вже з малку поклади добрі і тривалі, релігійні підвалини, у їх серця. Навчи їх Бога знати і закон його святий виконувати – інакше всі твої витрати і старання, щоб з них люди були – змарнуються»⁵⁴.

⁵⁰К. СЕЛЕЦЬКИЙ, Книга мудрости або жите чесного чоловіка, 21.

⁵¹Там само, 5.

⁵²К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Про виховання» // *Посланник* Ч. 2. (Перемишль 1895) 2.

⁵³о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Школа життя II – Сили, що впливають на душу людини» // *Посланник* Ч. 20. (Перемишль 1904) 1.

⁵⁴о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Школа життя III – На яких основах має почивати виховане дитини» // *Посланник* Ч. 21. (Перемишль 1904) 1.

2.3. Навчити християнської науки

Оскільки за наукою Селецького мета виховання є виплекати у дитині справжнього християнина, то робимо висновок, що для цього потрібно навчити християнської науки, яка сформує надійні підвалини для майбутнього життя дитини. Цими підвалинами і основою є правдива віра та обряд Церкви. Найперше навчити дитину ходити на богослужіння, розказати про молитву. У журналі «Нива» у статті «Релігійний занепад» отець навчає, що молитви – це є базові знання для дитини християнина. Це як їжа, як вода, без якої не станеш християнином. Бо як можна бути християнином, якщо не спілкуватися з Богом, адже молитва є зєднанням із Богом. Отцеві не байдужою є ситуація в родинях 19 ст., тому він волає до батьківської свідомості через слово. «Перші правила науки християнської повинна мати плекати в дитині, а тут не то, що не навчить вона дитину о головних правилах віри, а ще й молитви щоденні, як: «Отче Наш», «Богородице Діво», «Вірую» перекрутить на лад дивовижний».⁵⁵

У «Школі життя» автор каже, що виховання тоді буде добре, «коли базується на науці, засадах і правилах християнської Церкви».⁵⁶ Дитина має твердо усвідомити, що є добро і зло у цьому світі. Біблія найкраще пояснює це всім нам. Про що мають вчити батьки дітей, детально можна прочитати у «Книзі мудрости» отця Кирила. Тут розказано про Бога, про створення світу, про вінець творіння, про гріхопадіння, про Закон Божий і необхідність приходу Христа-Спасителя на Землю. Навчання дає змогу дитині усвідомити, що все постало від єдиного Бога, усвідомити важливість кожної людини та індивідуальну місію кожного. Також дитині треба розповісти про мету життя людини. Розказати про Царство Боже, про те, «що тіло останеться у землі до суду, а душа перенесеться до неба»⁵⁷. А найосновніше – дитина знайомиться із живим Христом, який спасає нас повнотою благодаті. Вона осягає правдиве знання, вчиться любити, зберігати душевний мир, стає мудрою.

⁵⁵К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Релігійний занепад» // *Нива* Ч. 17. (Львів 1905) 439.

⁵⁶О. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Школа життя III – На яких основах має поживати виховане дитини» // *Посланник* Ч. 21. (Перемишль 1904) 1.

⁵⁷К. СЕЛЕЦЬКИЙ, Книга мудрости або жите чесного чолов'яка, 47.

Найперше звертається автор до дівчат: «хай ознайомляться добре із правилами віри християнської і опісля життя своє упорядкують».⁵⁸ Тому що через віру вони можуть зіставити своє життя із наукою Христа і зрозуміти, що у їхньому житті ще не так. Отець Кирило каже, що «той уродився до великого щастя, якого виховують у побожності та страху Божому».⁵⁹ Якщо із малку привити дитині відчуття всюди присутності Бога, то для неї це буде благом у житті. Дитина буде зберігати закон Божий і нічого поганого їй не станеться. «Бог не залишає вірних слуг своїх».⁶⁰

2.4. Дати належну освіту

Надходить відповідний вік, коли дитину треба давати до школи. Тоді батьки повинні подбати, щоб дитина вчилася і розвивалася. Отець Кирило каже, «що родичі мають дітей до школи посилати, щоб розумних речей вчилися»,⁶¹ «щоб душа її в науках, в мудрості і боязні Божій возродилася».⁶² У ті часи населення не було освічене, було так, що батьки не вміли навіть писати і не бачили потреби відправляти дітей на навчання. Тому отець вважає за потрібне писати про це. Хоче, щоб діти вміли писати, читати, рахувати, щоб знали «давну бувальщину, науку про землю, про твори Божі, як із ближніми проживати і як ласку Божу єднати в собі має».⁶³ Хорошим прикладом доброго учня є Ісус Христос, який у 12 років вже навчався і вчив у храмі, а це значить, що свою науку Він розпочав ще раніше. Немає нічого кращого, ніж здобувати мудрість, вона краща за гроші і статки та за всі багатства.

Дитина має розум, але його треба розвивати. Автор наводить приклад: «Вода, коли все стоїть і виходу не має, стане гниляча та смердить; залізо, яке не використовують, ржавіє; тіло людське, коли не в русі і праці, слабне і трухліє; так і розум без науки гасне, як той вогонь, коли дров не докинеш».⁶⁴

⁵⁸о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Где що про виховання дівчат» // *Посланник* Ч. 15. (Перемисьль 1904) 3.

⁵⁹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Чим горнець накіпить тим і череп з нього буде чути», 25.

⁶⁰о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Люби правду мерзисяложею» // *Посланник* Ч. 16. (Перемисьль 1904) 5.

⁶¹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, Книга мудрости або жите чесного чоловѣка, 26.

⁶²Там само, 27.

⁶³Там само, 24.

⁶⁴К. СЕЛЕЦЬКИЙ, Книга мудрости або жите чесного чоловѣка, 24.

Хай батьки дозволяють дітям багато рухатися. «Рух є їм необхідно потрібний, щоб тіло розвинулося і набрало сили». ⁶⁵ Є багато ігор, які допоможуть дітям для їхньої душі та тіла, щоб розвивалися правильно. Свіже повітря позитивно впливає на діток. Нехай вчителі у школі практикують різні ігри з дітьми. Не потрібно переживати занадто про дитину, що захворіє, але нехай буде їй трохи прохолодно, буде загартування. Також дуже корисно для дітей працювати в школі і дома, бо коли дитина забуває про читання і писання, то формує тіло. Проте діти не повинні піднімати щось важке, щоб не зрушитися і не захворіти надовго або й стати калікою на все життя. Рух допомагає дітям вивільнити нечисту енергію, позбутися «тваринності». Деколи є, що батьки заставляють дітей спати тільки через те, щоб не шуміли, але задовге лежання не є добре, нехай почитають, поспівають.

Коли батьки посилають дітей до школи, то хай подбають про їх чистоту і доглянутість. Не обов'язково одягатися в пишний одяг і дорогі прикраси. Хай буде скромненько, але чистенько й охайно. Як каже Селецький: «мило то дуже серцю, коли прийдеться глянути на дитину, що коло неї хоч і бідненько, але гарненько. Бути охайним треба і з такої причини: «неохайність робить людину людям немилою, кожного відганяє від себе і дає собі осуд некорисний перед обличчям інших». ⁶⁶ Бо у неохайності є гріхи лінивства, безпорядку і моральна гнилість, тому Селецький каже, що «в нечистому тілі буває і нечиста душа». ⁶⁷ Нечистоту автор у Книзі Мудрості відносить до семи смертельних гріхів, які негативно впливають на людину.

Дуже важливо навчити дитину доглядати за своїм зовнішнім виглядом, тілом. Цим ми привчаємо дитину до праці. Вона усвідомлює, що без зусиль над собою нічого не досягнеш. Тому автор каже: найкраще

⁶⁵о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Школа життя VII – Рухливість дітей» // *Посланник* Ч. 23. (Перемішль 1904) 1.

⁶⁶о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Школа життя VIII – Гартування себе і чистота» // *Посланник* Ч. 23. (Перемішль 1904) 1.

⁶⁷К. СЕЛЕЦЬКИЙ, Книга мудрости або жите чесного чолов'яка, 57.

«навчити працювати, тоді хоч би без жодних статків буде, то все одно раду собі дасть».⁶⁸

2.5. Одяг душі

Крім того, що кожна дитина має дбати про своє тіло, також повинна турбуватись про чисту душу. Маємо пам'ятати, що «тіло останеться у землі до суду, а душа перенесеться до неба».⁶⁹ У праці «Короткії упражненія катехитическіи...» автор пише для дітей коротеньку історію про «Душу»,⁷⁰ і каже, що завдяки тому, що маємо душу, «можемо зрозуміти, що є правдиве, що обманливе, що добре, що зле, можемо добрим тішитися, а злим мерзити»⁷¹. Селецький звертається до читача, кажучи: «Бог не хоче щоби ти злим був, бо дав тобі розум, совість і заповіді свої святі».⁷² Через хрещення всі ми стаємо дітьми Божими, а наша душа одягається в «пишну, гарну, блискучу одягу невинності за ласкою Божою».⁷³ Тому Бог хоче, щоб ми завжди перебували в цій чистоті. Отець Кирило Селецький каже, що дітей потрібно так виховувати, щоб душа була чистою. Великою небезпекою є для дитини, коли для неї не існує нічого святого, бо, як пише отець Кирило, «де заволодіє духовний розлад, там нічого не допоможе, не фізична, не матеріальна сила, не пушки, ...ні стотисячна армія»⁷⁴. І тому потрібно регулярно ублагороднювати свою душу, і найперше чистити словом Господнім. Не бійтеся, батьки, сказати дитині мудре слово, якщо треба, то картайте, похваліть, настановіть. Буває, що діти є дуже неслухняні, і коли ми бачимо таку поведінку, то хочеться аж за голову взятися, бо вони в церкві кричать, слово батьків не сприймають, вчителів не поважають, з однокласниками б'ються, більше поганих слів, ніж добрих, кажуть – все це є приклад внутрішнього негативу в дитині, який накопичився, і ніхто не може вдіяти. Тому стараймося для наших дітей.

⁶⁸К. СЕЛЕЦЬКИЙ, Книга мудрости або жите чесного чолов'яка, 30.

⁶⁹Там само, 13.

⁷⁰Ілюстрація 4

⁷¹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, Короткіи упражненія катехитическіи и біблійна історія, 25.

⁷²К. СЕЛЕЦЬКИЙ, Книга мудрости або жите чесного чолов'яка, 14.

⁷³К. СЕЛЕЦЬКИЙ, Короткіи упражненія катехитическіи и біблійна історія, 26.

⁷⁴К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Релігійний занепад» // *Нива Ч.* 17. (Львів 1905) 439.

Для цього батьки повинні дітей навчити молитися до Бога, щоби просили Його про невинність. Автор пропонує гарну молитву для дітей:

«О Ісусе милий цвіте!
Дай без гріха мені жити,
Зберігай від злої пригоди
І від всієї душевної шкоди.
Дай все добре виконувати
І колись Ангелом стати».⁷⁵

Також для того, щоб наша душа була чистою, автор учить:

«Ми мусимо завжди ввічливі і гречні бути.
Ми мусимо тата і маму завжди слухати.
Ми мусимо охоче бавитися із друзями.
Ми мусимо в усьому порядок і лад любити.
Ми мусимо при молитві побожно заховатися».⁷⁶

Батьки мають допомогти дитині здобути любов до правди, бо коли дитина чинить добро, вона звикає, і її очі будуть блищати, на серці буде спокій та любов, і вона буде завжди радісна і вдячна по життю. Селецький каже, що коли дитина не слухається і хоче, щоб все було, як вона хоче, тоді пригнічує свою душу і як наслідок – вона стає сумна, і встидається, «бо вже Господь Бог її не любить і Ангел Хранитель готовий її полишити».⁷⁷ Автор добре каже, що багато проблем є тоді, коли дитина не слухає своїх батьків і зосереджується на власному «Я». Проте часто у сім'ях трапляється, що дитина росте занадто встидлива, хоча слухається батьків. Найперше стоїть питання, наскільки дитина відкрита до інших, тут автор добре зауважив, що коли закрита в собі на власному «Я», тоді вона буде і сумна, і будуть інші проблеми, бо її завжди буде щось не влаштовувати. Коли є відкритість до інших, коли є послух старшим, тоді дитина спокійніше все сприймає, простіше ставиться до життя, більше радіє і цінує його.

⁷⁵К. СЕЛЕЦЬКИЙ, Короткіупражненнякатехитическіи и біблійна історія, 27.

⁷⁶Там само, 27.

⁷⁷Там само.

Розділ III. ХРИСТИЯНСЬКЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКА ЯК ДРУГИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ЗА ТВОРАМИ ОТЦЯ КИРИЛА СЕЛЕЦЬКОГО.

У цьому розділі ми продовжуємо прямувати до мети, яку поставили перед собою. Ми розглянемо, як підліткові, який ступає крок за кроком в доросле життя, не загубитися і розвинути духовну особистість в собі. Для Селецького важливим є бачити тяглість духовного особистісного зростання від народження. Іншими словами, те, як дитину виховували змалку, матиме великий вплив на подальше життя.

3.1. Сили душі людини і спрямування особистої волі людини

У щоденному житті практикуючого християнина завжди є виклик, який полягає в добровільному виборі добра або зла. Напевне, кожен, хто став на шлях особистісного зростання в Бозі, відчував себе безпорадним перед гріхом. З'являлися думки, які приходили нізвідки, були ситуації, в яких наші вчинки та емоції вийшли з-під нашого контролю. Чому буває так із людиною? В праці «Про Воспитаніє» отець ставить питання: чому, для прикладу, тварини «живуть двісті, триста років, але вони по причині довголіття не стають ні кращими, ні мудрішими, але є завжди такими якими були першого року життя»?⁷⁸ А людина, натомість, в дитинстві може бути дуже доброю, а через декілька років обрати шлях злодія чи наркомана. Автор роздумує над антропологічними питаннями буття людини у статті «Про Воспитаніє», опублікованій у «Посланнику» в 1895 році. Отець Кирило пише, що якщо «відвідати в селі корчму, і прислухатися до тих бесід, то розмови порожні, а потім сварка і бійка, а через огорожу Церква збудована і там монахи, а з Церкви вночі тай чути співи побожні, тай радість велика там. Тобто людина може вибирати що хоче в житті»⁷⁹. Отже, людині властиво міняти свій образ життя завдяки своїм зусиллям. «Не раз так є, що діти приступають до першого причастя, вони виглядають як квіти, що приємно

⁷⁸К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Про воспитаніє» // *Посланник* Ч. 2. (Перемишль 1895) 1.

⁷⁹Пор.: К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Про воспитаніє» // *Посланник* Ч. 2. (Перемишль 1895) 1.

пахнуть, а коли проминуло десять років, то як же багато з поміж них відвернулося від Бога, вони почали в болоті беззаконня валятися. І навпаки, діється так, що навернеться не один закам'янілий грішник, і полюбить те, що спершу зненавидів, і зненавидить те, що спершу полюбив. Знав я чоловіка ледащого, п'яницю, що все своє майно виносив до корчми, коли же відрікся від горівки, став чесним, трудолюбивим господарем... Чоловік може здичіти мов худобина, і стати лютим і злобливим мов чортяка, а впродовж життя свого омитися і присвоїти собі найблагородніші якості та чесноти»⁸⁰.

Отож, що в людині є такого, що здатне бути рушієм до змін? Отець Кирило називає це свобідною волею. «Свобідна воля може противитися природнім схильностям і звичкам до гріха»⁸¹. Але що є такого в цій свобідній волі, що так важко змінити спосіб життя? Що так сильно нас утримує? Автор пише, що в людині є природні схильності до гріха, з якими не так аж і легко боротися. В християнській антропології ми це розуміємо як первородний гріх, із яким людина народжується і бореться протягом усього життя. «Багато людей мають в собі щось природнього, що спрямовує їх або до добра, або до зла. Одні мають вже змалку супокійний, лагідний, мирний настрій, із усіма вони добре ладнають і є від усіх люблені. У других є превелика нерозсудливість, вони наслідують розпусне життя, яке їх не тільки в душі, але і в тілі руйнує, і перед часом знищує»⁸². Тож ця природна схильність дуже сильно на нас впливає, саме тому нам так важко звільнитися від поганих вчинків. Часто ми помічаємо, що якщо в сім'ї прародичі мали якісь негативні схильності, то вони з великою вірогідністю проявляться на дітях, внуках.

Друге, що на нас сильно впливає,— це обставини. Отець Кирило пише: «Парубок служив у дворі, де у неділю і свята не дозволяли йому йти до Церкви на Богослужіння – коли так кілька років проминуло, то хоч і був він колись в домі родичів своїх благочестивий, став він тепер в ділі спасіння байдужий, мирське життя заволоділо ним. Місце перебування, відносини, убогість,

⁸⁰К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Про вихованіє» // *Посланник* Ч. 2. (Перемишль 1895) 2.

⁸¹Там само, 2.

⁸²Там само, 2.

багатство, або так званий дух часу, всенародні правила, війна або мир в краю сильно і однозначно впливають на душу людини»⁸³. Часом людина вимушено не виконує Божі заповіді, через обставини, ніби не по своїй волі, але все ж якщо так діється впродовж певного часу, то врешті-решт людина втрачає духовність, яку напрацювала. Бо обставини, які час від часу не дають людині змоги робити правильно, з часом переростають у звичку. А сучасна психологія вчить, що людина живе звичками. «Людина ходить з дня на день по вибитій дорозі привички, потреб і вигоди. Проява дійсно твердої волі в житті людини є така рідкість, як золоте зерно серед піску морського»⁸⁴.

Людина повинна навчитися контролювати себе, виробити міцну і непохитну силу волі. І постійно роблячи добрі вчинки, змінювати себе на краще. До кращого можна рухатися вічно, бо «Спаситель світу каже: «Будьте досконалі, як і Отець Ваш котрий є на небі й досконалий»»⁸⁵.

«Має бо образ і подоба Божа на безсмертному сотворінню, на обличчі з'явитися, має ідеал, який сам Господь Бог для людини установив, реалізуватися. А це вдасться досягнути з добрим вихованням»⁸⁶.

3.2. Покаяння

Дуже важко прожити життя у праведності. Ми постійно кидаємося з однієї крайності в іншу, часто потрапляємо в пастку гріхів. Свята Церква дає людям можливість визнати провини, щоби рухатися до своєї мети, а ціль кожного християнина – обожнення, стати максимально подібним до Бога. «Зрозуміймо собі, що ми приступаємо до святої сповіді, щоби очистити серце наше від гріхів, бо як можемо стати чистими, коли бруд гріховний і після сповіді на нас залишиться?»⁸⁷

Чому більшість людей не приходять до покаяння вчасно, але вже тоді, коли на душі важко, коли негаразди? Українське прислів'я говорить: «Як

⁸³К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Про виховання» // *Посланник* Ч. 2. (Перемишль 1895) 2.

⁸⁴Там само, 2.

⁸⁵Там само, 2.

⁸⁶Там само, 2.

⁸⁷К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Корм духовний – О Тайні св. Покаянія» // *Посланник* Ч. 6. (Львів 1891) 42.

тривога, то до Бога, по тривозі і по Бозі». «Біда, що не кожен сповідається, щоби з тієї сповіді вийшов хосен для душі його. Багато хто сповідається, бо так роблять всі»⁸⁸. Отець Кирило пише статтю «Кара Божа» 1902 року, в якій ставить акцент на покаянні. Він пише: «Бог терпить довго і чекає на покаяння. Коли же людина не виправляється, то приходить час кари. Град потолочить засіви на нивах, повінь знищить всі надії хлібороба, з димом піде всяка праця людська, прийде пошесть на худобу, заразливі недуги на людей, розгориться люта війна, де люди мов мухи гинуть»⁸⁹. Бачимо, що коли людина не визнає Бога в своєму житті, каже, що вона самодостатня, сама собі Бог, то тоді цей фундамент розуміння життя є хибний, а тому приводить людину до розчарування, горя, негараздів. Чому відбуваються такі погані речі з людьми, невже Бог мстить людям за непокору, ображається на нас? Кирило Селецький пише: «Страшна то річ попасти в руки Бога Живого! Не відкладаймо з дня на деньпокаяння за гріхи. Бо несвідомий нам час помсти Божої»⁹⁰. «Ми повинні думати, до яких гріхів у нас є найбільша схильність. Будьмо самі для себе строгими суддями!.. Все те робімо з великою увагою і смиренністю, остерігаючись всякого розсіяння... Коли розпізнали ми гріхи наші, воскликнім до Духа Святого і просімо його щиро, щоби надихнув серця наші правдивим жалем і скрухою, щоби зрозуміли велику мерзотність наших гріхів»⁹¹. «Неможна затаювати ніякі гріхи, всі треба розповідати»⁹².

Автор пише, що «не треба гнівити Бога; Бог, бачачи, що люди чинять неугodne Йому, терпить і чекає, але деколи є так, що людина не кається, тоді до неї приходять численні біди. Наводить приклад, що якимось багатьох людей глумилися із християн, які Христа розп'ятого шанують. Ті люди влаштували окремий обхід містом, але замість хреста взяли якусь чи то ляльку чи інше опудало і так здійснили декілька процесій. Тоді вогонь пламенючий випав на ту землю, де ті люди були. Це сталося дуже ненадійно, що жителі міста не

⁸⁸К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Корм духовний – О Тайні св. Покаянія, 41.

⁸⁹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Кара Божа» // *Посланник Ч. 18-19.* (Перемишль 1902) 2.

⁹⁰К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Корм духовний – О Тайні св. Покаянія, 2.

⁹¹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Корм духовний – О Тайні св. Покаянія» // *Посланник Ч. 6.* (Львів 1891) 41.

⁹²Там само.

змогли утекти, та ще 18 кораблів, які знаходилися на пристані, не мали можливості виплисти на море, щоби люди могли життя своє спасти. Це був страшний день суду Божого»⁹³. Тому не потрібно робити себе центром світу. Потрібно переходити від антропоцентризму до Христоцентризму. Отець у статті «Притчі, приповіді, подібії» оповідає повчальну притчу: «Була гарна дівчина, яка 20 років ходила до старця на сповідь, він був її духівником, серед усіх людей вона вирізнялася побожністю, поступово вона вирішила покинути старця, захотіла в світі побути, тоді старець на прощання дав листа, якого вона мала прочитати у капличці»⁹⁴: «О моя найулюбленіша мамо, я прийшла сюди, щоби із тобою попрощатися. Я тобі дякую за любов, яку ти мені давала аж до 20 року мого життя. Але тепер мені милішим став світ і його утіхи, аніж Ти і Твій Син, то не хочу більше бути Твоєю дитиною. Прощай! Найулюбленіша Мати, я іду у світ, не побачимося більше ні тут ні у вічності». «Дівчина, прочитавши це, вернулася до Отця і гірко заплакала, але не знала, що Йому казати, тоді Отець сказав»⁹⁵: «... Матір Божа завернула тебе із блудної дороги, служи їй вірно все життя, і знайдеш мир у серці і веселість душі». Добре, коли люди мають свого духівника, бо він, сповідаючи людину, часто знає, які настанови треба дати для виправлення, знає, який рецепт полікує її душу. Духівник порадіє з людиною у час духовного піднесення, і поспівчуває, і не дозволить впасти у період духовного спустошення. Будучи з Богом, ми є під Його опікою, спокуси будуть завжди, але не потрібно здаватися, а продовжувати рухатися дорогою Христа. А тому «...міцно тримаймося науки Христової, для нас вона буде повною, наслідуючи її, дійдемо далі, як за блудними науками недоварених філософів»⁹⁶.

Після Святої Сповіді, на якій християнин має виявити щирий жаль за гріхи і достойне покаєння, священник дає дозвіл приступити до Святого Причастя. Це є великою радістю в Церковній спільноті, тішаться небеса і земля, бо ще одна

⁹³К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Кара Божа» // *Посланник Ч. 18-19.* (Перемишль 1902) 2.

⁹⁴Пор.: К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Притчі, приповіді, подібії» // *Посланник Ч. 11.* (Перемишль 1897) 2.

⁹⁵Пор.: Там само, 2.

⁹⁶К. Селецький, «Корм духовний – Кусник хліба» // *Посланник Ч. 2.* (Львів 1891) 1.

людина стає чистою. До Сповіді і Святого Причастя потрібно належно підготуватися. Отець Кирило у статті «Корм Духовний» навчає про Святу Євхаристію: «Коли же хочемо достойно прийняти Ісуса Христа в Тайні Святої Євхаристії, повинні ми увечері попереднього дня і того самого дня, коли маємо причащатися, вже від ранку звертати серце наше до Бога і благати Його про ласку достойно приймати найсвятішу Тайну, щоби стала вона на спасіння для нашої душі. Розум і серце наше нехай заповняє думка про те превелике щастя, до якого незабаром прийдемо... Ми повинні просити Його, щоби нам простив всі гріхи наші чи то словом, чи ділом, чи думкою зроблені і допоміг нам всі спокуси перемогти, щоби тільки нашого творця і Спасителя любили, всякої нагоди до гріха уникали, а тільки з ним і для нього жили»⁹⁷.

Все життя людини є нагодою, щоби прийти до Бога. Дехто знаходить Бога та йде за Ним від народження, а інші приходять в зрілому віці або під кінець свого життя. Життя з Богом – це як перебування в раю, воно приносить людині справжнє щастя, спокій душі, чистоту серця. Отець написав статтю про одного єврея, який навернувся на християнство у поважних літах свого життя. Ця стаття називається «Чудесне навернення». Коли людина усвідомлює і вибирає Бога – це є чудом, бо цим вона лікує свою душу, перемінює себе. «Альфонт Ратісбоне був євреєм, яким чином він стає християнином, важко сказати. Відбулося внутрішнє переосмислення в його житті. Дивним способом він почув Божий голос і дозволив подіяти руці Божій в житті цього чоловіка»⁹⁸. «Чоловік блукає на цій землі полишений і без допомоги, тільки милосердний Бог чуває над ним і простягає до нього свої руки. На доказ сказаного хай послужить цей новохрещений чоловік, котрий ще декілька днів назад насміхався з святої віри. Але десь на бездоріжжі життя його знайшло око предвічного Бога, який розум його просвітив і серце сокрушив і накінець перемінив на віруючого християнина»⁹⁹. Навернувшись, він стає причиною охрещення і його дружини, а пізніше своїм свідченням мотивує християн ходити частіше до святої Сповіді

⁹⁷ К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Корм духовний – Про тайнство Святої Євхаристії» // *Посланник* Ч. 7. (Львів 1891) 1.

⁹⁸ Пор.: К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Чудесне навернення» // *Посланник* Ч. 3 (Перемишль 1898) 6.

⁹⁹ Пор.: Там само.

і Причастя. Отже, людина, яка дозволила Богові оселитися в своєму серці, сподоблюється допомагати іншим наближатися до Бога. Тому той, хто покався, неодмінно допоможе своїм способом життя тій людині, яка втратила правильний напрямок руху. Бо як казав Серафим Саровський: «Спаси себе – і тисячі навколо тебе спасуться»¹⁰⁰.

3.3. Приклад життя Авраама Лінкольна

Селецький, подаючи опис життя Авраама Лінкольна, пише:

«Вже змалку привили родичі в молоде серце хлопця любов до всього що чесне і праведне. Їхній труд приніс з часом обильні (рясні, хороші) овочі... У його батька знаходилася біблійна історія, яку в неділю і свята хтось із родини перечитував голосно, а інші уважно слухали... Читання біблійної історії вплинуло дуже добродійно на молодого чоловіка. Цей вплив також проявився коли він як муж стану зайняв першорядне становище в Американській державній раді».¹⁰¹

Отже, підліток, який у дитинстві отримав фортуна виховання, звичайно, йому буде легше, бо він швидше ступив на шлях духовного розвитку особистості. Проте давайте розглянемо шляхи, які пропонує отець Кирило.

Підліток в суспільстві є особою, яка повинна якнайбільше вчитися, сприймати інформацію, здобувати багаж знань і досвіду, щоб могли пізніше в зрілому віці послужити суспільству. Проте підліток є особою, яка вже чимось може бути і корисна суспільству. Приклад Авраама Лінкольна це демонструє: «Ніхто не умів так дерево вправно стягти і оправити, як він. Всі знаряддя домашні як коновки, бочки, столи, лавки... були ділом рук його. Ловив він також звірину...»¹⁰². В цьому молодому віці він був корисним сім'ї, і напевне, деякі вироби він продавав селянам або обмінював на інші цінні речі. «Був здібний до написання листів, всі в селі приходили донього, коли треба було вислати листи в далекі сторони чи то до знайомих чи до свояків... Навчився рахувати, тим заробив багато грошей, але не розмарнував його на гуляще життя,

¹⁰⁰??????

¹⁰¹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *О власних силах – Авраам Лінкольн*, Коломия 1903, 6.

¹⁰²Там само, 7.

лише використав на закупку книжок з права»¹⁰³. Із розповідей Селецького зрозуміло, що цей хлопчик мав потяг до навчання, бажання здобувати нові знання, а також мав цілеспрямований погляд на те, чого він хоче досягнути в своєму житті.

Яку би справу ми не робили, завжди потрібно мати систему цінностей. Потрібно бути чесним, не шукати корисливості, але найперше допомагати людям тим, у чому компетентний. У статті «О власних силах» 1903 року, розповідаючи про Авраама Лінкольна, отець Кирило пише: «З нечесною справою ненаважувався ніхто до нього приходити, бо він не допомагав, але навпаки казав гріке слово правди і засоромлював...Був завжди захисником правди, ніколи не прикривав зло»¹⁰⁴. Автор, пишучи про майбутнього президента, намагається звернутися до читачів, щоби не забували про цінності, які також проповідує Христос. І часто такі статті навчають людей, бо отець Кирило, на перший погляд, розповідаючи про політика, знаходить у ньому промінь християнства, і читачі це розуміють.

3.4. Правда і справедливість

Численні свої статті Отець Кирило Селецький присвячує моральному вихованню людини. Адже в щоденному житті мораль є така необхідна. Людство протягом всього існування обтесує, викарбовує, максимально очищує мораль, шукаючи найправильніших відносин між людьми. Людина потребує моральних цінностей, адже вони укладені для мирних відносин між людьми. Бог, творячи людину, вкладає у неї природний моральний закон. Отець написав статтю «Про правду і справедливість», опубліковану у «Посланнику» 1906 року, в якій закликає нести справедливість і правду в нашому житті. До речі, античні філософи вважали, що справедливість є необхідною чеснотою, а Арістотель виокремив її як господиню серед таких чеснот: мудрість, мужність, розсудливість. Селецький пише, що всюди люди багато говорять про правду і

¹⁰³К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *О власних силах – Авраам Лінкольн*, 8-9.

¹⁰⁴Там само, 11-13.

справедливість, «але у щоденних відносинах як же рідко на правду і справедливість натрапляєш. Повсюди брехня і обман заволоділи»¹⁰⁵.

Тому як висновок Отець Кирило закликає нас сприймати життя як дар Божий, а людей поважати, бо всі ми від одного Батька(Бога). Потрібно плекати добрі відносини поміж нами і любити одне одного.

В одному із повчальних оповідань автор розповідає історію з життя Константинопольського імператора Юстина II, який жалівся своїм довіреним працівникам, що багато криміналу у державі. Тоді один із урядовців попросив імператора дати йому необмежену владу на один рік – і він все змінить. Тоді імператор погодився, урядовець почав «приміняти усюди справедливість, а винятків не було, урядовець навіть карав друзів імператора, а це означало, що всі почали боятися, і перестали в тім краю такі погані злочини відбуватися, бо всі зрозуміли, що кара настає для всіх без винятків»¹⁰⁶. Ця історія викриває важку правду, яка завжди в суспільстві актуальна, адже закони діють але не для всіх, бо часто гроші, кумівство ставлять вище за справедливість. І тому ми спостерігаємо, як людину, яка вчинила грубе порушення закону, не садять до в'язниці, а відпускають, бо як-то кажуть, «порішала», заплатила хабар чи є кумом або сином впливової людини. Бачачи ці недоліки в щоденному житті, отець закликає жити справедливо для досягнення миру:

«Коли би правда і справедливість царювали між людьми, як же то мило, як добре жилося би на світі, тоді би був рай на землі. Не було би тоді сварок, бунту, заколотів, в'язниць, братовбивчої війни. Серед родин і народів володіла би згода, любов, пошанування чужої власності, і спокій ніким і нічим незаколючений».¹⁰⁷

3.5. Життя Вен'ямина Франкліна

Іншою промовистою особистістю, про яку пише Селецький, є Бенджамін Франклін. Так, як і Лінкольн, він любив багато читати, набираючись мудрості

¹⁰⁵К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Правда і справедливість» // *Посланник* Ч. 8. (Перемишль 1906) 1.

¹⁰⁶Там само, 1.

¹⁰⁷Пор.: К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Правда і справедливість» // *Посланник* Ч. 8. (Перемишль 1906) 1.

та знань. У статті «О власних Силах» отець Кирило оповідає: «Молодий Франклін радо позичав і читав книжки, з яких міг навчитися багато розумних речей»¹⁰⁸. Очевидно, що багато в чому читання допомогло йому в житті. Дитинство Франкліна закінчилося швидко, після того як його батько помер. Ще в юнацькі роки хлопець розпочав працю в книгодрукарні, де отримав перший досвід праці з книгами. Але втік звідти, бо до нього погано ставилися. Коли переїхав в інше місце, знайшов роботу в друкарні. І тут він отримав прихильність, бо, по-перше, вже мав знання, як працювати, а по-друге, як пише Селецький: «Своїм смиренням і розумною поведінкою придбав він за короткий час любов до себе у всіх товаришів»¹⁰⁹. Як пише Селецький, молодий Вен'ямин умів вислухати колег по роботі, добре виконував свої обов'язки, вмів пожартувати – і ці риси давали йому прихильність інших до себе.

Проте пізніше начальник його обхитрив і відіслав до Лондона, невідомо з якої причини, можливо, заздрив Франкліну або хотів використати молодого хлопця з метою власного збагачення. Але юнак не розгубився. Новий начальник «з кожним роком збільшував йому платню, бо пересвідчився, що він точно і совісно виконує свої обов'язки. Так економністю і наполегливістю придбав Франклін великого майна і заснував власну друкарню і торгівлю папером»¹¹⁰.

«Життя Франкліна дає наглядний доказ, що Господь Бог допомагає тим, які мають охоту і волю собі самим допомагати... Щастя земне є часто шкідливе для внутрішнього розвитку і ублагороднення чоловіка. Лише боротьба з перепонами будить в грудях людини відчуття сили і спонукує творити великі діла»,¹¹¹ – пише Кирило Селецький. А тому кожна людина протягом свого життя буде мати багато перешкод, а особливо молоді хлопці і дівчата, тому що вони тільки вчаться мудрості життя, і багато разів будуть падати, щоби навчитися

¹⁰⁸о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *О власних силах – Венямин Франклін*. Коломия 1903, 19.

¹⁰⁹Там само, 19.

¹¹⁰Там само, 22.

¹¹¹Там само.

перемагати. Проживши достойне життя, Вен'ямин Франклін записав поради молодим хлопцям, зрештою, і дорослим людям:

«Коли в молодому віці попадеш в нужду і не достаток, то маєш до вибору: чи трудитися невтомно, щоби хліб насущний, щоби честь і славу у світі собі роздобути, чи стати голодранцем, жебраком і злодієм. В почуттях свого достоїнства людського ти в боротьбі з недостатком і злиднями всі свої сили напруж, щоби ти накінець міг сказати: З першу Богу, а потім власному трудолюбію завдячую все, чим є і що посідаю... Слава і велич не приходять відразу з нами на цей світ і ніхто не купить їх за ніякі гроші. Її здобувається лише власним трудом лише безмежною жертівністю для добра загалом».¹¹²

3.6. Яка праця на землі є важливіша і благородніша?

Кожна людина покликана працювати, бо тим заробляє на хліб насущний. Як у часи Селецького, так і нині, люди трудилися у різних сферах діяльності. Адже в кожного своє покликання. Працювати треба там, де серце лежить. Кирило Селецький у статті «Корм духовний – Праця убагороднює чоловіка», опублікованій у «Посланнику» 1905 року, навчає вірних правильного ставлення до праці. Найперше він наголошує, що не потрібно цуратися своєї роботи. Не потрібно вважати, що праця когось є більш важливою. Автор каже, що кожна професія є від Бога і служить для загального добра людству. Тільки труд у всіх людей є різним: хтось працює пером, пише книжки, дописи в газетах, хтось віником прибирає, інший сидить за верстатом, хтось шиє сорочки, інший переодяг, «ось та варить їсти, ось та трудиться з серпом і граблями у полі, той від ранку до пізньої ночі читає і рахує, а той ходить з плугом, цей косить і молотить».¹¹³ Але всі ми є частиною суспільства і допомагаємо одне одному, виконуючи свою працю належним чином.

¹¹²О. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *О власних силах – Венямин Франклін*. (Коломия 1903) 30-31.

¹¹³О. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Кормьдуховный – Праця убагороднює чоловіка» // *Посланник* Ч. 9. (Перемишль 1905)1.

Автор запитує у читачів : «Хто же осудить, яка праця на землі є важніша і благородніша?»¹¹⁴ Щодня їмо хліб, каже отець, а нужда велика там, де його забракне!.. Але щоби був хліб, не одному пекареві ми вдячні, але багато людей долучилися до цього діла: і коваль, який борозну кував, і сіяч, і той, що молів... Отець Кирило вчить: «Різна праця є однаково цінна на світі, головне, щоби була добре зроблена, тоді нарівні благородна і хосена».¹¹⁵ Читаючи настанови автора, маємо взяти для себе користь, зрозумівши, що кожную роботу потрібно робити щиро від усього серця. Часто так є, що ми вчимося без бажання, працюємо з неохотою, але потрібно переосмислювати наше ставлення до праці і взяти собі на озброєння звернення отця Кирила, адже апостол Павло теж каже: трудіться щиро і вважайте, що працюєте для Господа.

Отець Кирило навчає, що роботою, яку робиш, треба бути задоволеним, не нарікати, бо інакше то є гріх. Якщо будете добре виконувати свою роботу, то отримаєте внутрішню радість. А пізніше після смерті Бог винагородить за щирі працю. Цитую зі статті «Корм духовний – Праця убагороднює чоловіка»: «Так і Бог буде нас колись судити, не після того чи ми були бідні чи багаті, чи мали славу і похвалу в людей, тільки після того як ми роботу належну добре виконали»¹¹⁶.

3.7. Не нарікай. Трудися – і все матимеш

Багато людей в нашому суспільстві не є матеріально забезпечені. Брак грошей на оплату комунальних рахунків, купівлю нових речей, машини, навчання дітей тощо змушує молодих хлопців, дівчат та молоді сім'ї їхати за кордон на заробітки. Закордоном оплата праці є набагато більша, і це дає змогу заробітчанами задовольнити свої вимоги і придбати бажані речі. Всі ми хочемо чогось нового і нового, так влаштований розум людини, що чим більше маєш – тим більше хочеш. Це дуже похвально, що люди їдуть працювати, адже, маючи

¹¹⁴о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «КормьдуховныйI – Праця убагороднює чоловіка» // *Посланник* Ч. 9. (Перемишль 1905)1.

¹¹⁵Там само.

¹¹⁶Там само.

гроші,почуваються комфортніше, впевненіше, матеріально забезпеченими. Натомість отець Кирило пропонує звернути погляд на іншу сторону бідності населення. «Не один бідолаха говорить: «Вже то немає другої більш нужденної людини як я є». А я тобі на це все скажу: «дивися на Христа на хресті розп'ятого наскільки нужденніший Він від тебе був. Майже нагий висить серед білого дня, на посміховисько всім. Багато крові із Його ран святих стекло. Жага води палить Його, а тут не каплі води ніхто не подасть, хоча в слух усім заголосив «Спраглий». А ще на додачу був він прибитий цвяхами до хреста і страждав по причині великої втрати крові»¹¹⁷. Цими словами Селецький жодним чином не критикує заробітчанин і людей, які прагнуть грошей. Автор звертається до людей свого часу, які нарікають на своє життя, звинувачуючи в усьому долю. Такі люди думають: навіщо я народився на цей світ, навіщо Бог мене сотворив? Тому отець дає відповідь, щоби не нарікали, а подивилися об'єктивно на ситуацію та зрозуміли, що дійсно завжди в світі буде хтось, хто є нужденніший за тебе, але не треба нарікати,натомість просити Бога, дякувати і працювати, тоді все прийде, злидні минуть, гроші знайдуться. Найкращим прикладом, з яким автор порівнює, є Ісус Христос, бо хто страждав більше від Нього? Він, маючи все, принизив Себе до рівня слуги, втративши все. Але після Воскресіння Ісус знову отримав все майно Бога, так і в нашому житті, якщо є моменти бідності, то обов'язково прийде достаток. Не нарікаймо. «Схаменися же, бідолахо, чи не краще тобі жити, як Спасителеві твоєму, чи ти вже не маєш чим грішного свого тіла вкрити? Чи не маєш достатньо поживи, щоб життя свого тіла утримати? Чи не маєш постелі, де би ти зміг переночувати?»¹¹⁸

3.8. Студент

Мама і тато хочуть, щоби їхні діти реалізували себе у житті, жили заможнo, отримали оплачувану роботу, зайняли престижне становище в суспільстві та інше... З цією метою родичі відправляють дітей вчитися до міста, здобути

¹¹⁷К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Кормь духовный I – Разговоръ съ бѣдными людьми» // *Посланникъ* Ч. 4. (Бережаны 1895) час. 1. С 1.

¹¹⁸Там само.

освіту за професійним спрямуванням. У статті «До Христа браття до Христа» Селецький наводить реалії тогочасних міст, у яких переважає «безвір'я та всяка нечистота». Батьки відправляють дитину в місто, щоби вчилася, з надією, що повернеться і займе посаду у суспільному становищі, але натомість вона повертається і «вже забуває перехреститися, а за “Отче Наш” і ”Богородице Діво” і не згадує»¹¹⁹. Місто може стати можливістю дізнатися багато нового, збільшити багаж знань, отримати потрібні навички, але може нашкодити вірі, відвернути від неї, і будуть говорити діти: «Ця ваша віра вже пережила, тільки бабам прихожа».¹²⁰ Але яка в цьому небезпека? «Де є джерело всякого зла, що нині неначе той червак топчить людство? Подивімся тверезим оком на все, що діється, то легко здогадаємося, що джерело всякого зла витекло із переведення у практику розповіді цього молодого недовченого, що повернувся з великого міста і таку мудрість на село привіз. «Віра Христова вже не актуальна, нові шляхи, нові дороги треба нам будувати, щоби ошчасливити людськість»¹²¹.

3.9. Приклад Йосифа Гайдна

Селецький дуже позитивно ставиться до того, щоби діти, ставши зрілими, їхали у світ життя пізнавати, сам автор подає багато прикладів людей, які не розвинули б свою особистість, якби не покинули дім. Одним із прикладів є Йосиф Гайдн, який пішов від батьків. Йому було дуже важко, бо пішов у світ широкий, а грошей не мав із собою, довго йшов, був дуже знесилений не тільки тілесно, але найбільше його хвилював внутрішній страх перед невідомим. Проте не всіх місто псує, не всі поганих звичок вчать і Бога забувають. З часом Йосиф став знаменитим, але «чи думаєте, що може, став він по тій причині гордовитим? Та ні, він знав, що його таланти – це превеликий дар Божий, тому встаючи і лягаючи дякував за нього Сотворителю своєму».¹²² В досить скорому часі музикант отримав славу, його любили за професіоналізм у

¹¹⁹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «До Христа браття до Христа»// *Посланник* Ч. 13. (Перемишль 1906) 1.

¹²⁰Там само.

¹²¹Там само.

¹²²К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «О власних Силах – Йосиф Гайдеген» // *Посланник* Ч. 7. (Перемишль 1905) 3.

музиці, гарний голос і чудові твори, які він творив і виконував. Він належав до придворних музикантів імператора Австрії, який любив талант митця і допомагав йому коштами. Пізніше Гайдн поїхав до Великої Британії на спеціальне запрошення, був відомий по всій Європі. Недарма Селецький пише про цього митця, адже хоче, щоби молоді люди, які розпочинають свій шлях, взяли на озброєння правила, які допомогли музиканту в житті, а саме: «Бог не забуває ніколи за тих, хто Йому вірно служить, це явно стало на нашому Йосифові».¹²³ Коли Гайдн пішов із дому в юності, то, втомлений, дійшовши до міста відвідав храм при монастирі, де «в гарячій молитві довірив він свою долю Пречистій Діві Марії, заступниці всіх бідолах, її ікона на великому престолі сяjala, і протягом століть чудесами прославилася»¹²⁴. Ми, молоді люди, повинні запам'ятати: найкраще чи в журбі, чи в радості звертатися за допомогою до неба, до Бога нашого, в якого ми, християни, віруємо. Частими випадками є, що юнаки чи дівчата потрапляють під поганий вплив середовища, Гайдн своїм життям свідчить, що найкраще середовище там, де є Бог.

«Правду сказав Йосиф Гайдеген про себе: «Молоді люди хай з мене мають науку, що при волі постійній можна всякі перепони подолати. Те що маю, то завдячую нужді превеликій, з якою боровся постійно»¹²⁵.

3.10. ЙоанЗолотоустий

Як пише Отець Кирило про Йоана Золотоустого, «лукаві товариші, що вели гуляще життя, намагалися також і нашого Отця Церкви звести з праведної дороги і дати спробувати всяких свіцьких веселошців, або краще сказати «світської отрути». Тільки раз послухав він намовляння лукавих, але ще завчасно схаменувся він, коли почав роздумувати, яке превелике лихо для нього вийти може»¹²⁶. У сучасному суспільстві багато молодих людей товаришують з отакими лукавими товаришами, а з часом звикають, і як каже

¹²³К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «О власних Силах – Йосиф Гайдеген» // *Посланник* Ч. 7. (Перемишль 1905) 3.

¹²⁴К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «О власних Силах – Йосиф Гайдеген» // *Посланник* Ч. 4. (Перемишль 1905) 3.

¹²⁵ К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «О власних Силах – Йосиф Гайдеген» // *Посланник* Ч. 6. (Перемишль 1905) 4.

¹²⁶К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *Житте святого Йоана Золотоустого*, Львів: Товариство Просвіта 1889, 7.

Святий Йоан, превелике зло із цього виходить. Потрібно знаходити сили йти своєю власною дорогою, опираючись на Закони Христові, проте дуже часто наші друзі не розуміють нас. Йоан Золотоустий «постив і молився, спав на голій землі і безустанно усмиряв пристрасті. Сказано про нього, що він в тому часі нікому з розмислу поганого слова не сказав, нікому не давав догани, від всяких непристойних жартів відсторонювався»¹²⁷. Такий шлях обрав він, дорогу до святості, а інші не могли це сприйняти. Часто в нашому житті молоді люди вибирають напрямок руху, а їх критикують дома, а чи друзі, але потрібно йти до кінця, про це свідчить Святий Йоан, про що розповідає о. Кирило Селецький: «хоча кращі товариші осуджували таке важке життя, але не зважав він на їхні докори, тільки безупинно трудився, щоб самого себе удосконалити».¹²⁸

3.11. До чого може призвести читання поганих книжок?

У «Посланнику» 1897 року у статті «Не читай лукавих книжок і часописів» розповідається про молодого хлопчину, який змарнував своє життя, навчаючись у місті, потрапив під поганий вплив, втратив віру істинну, а пізніше тяжко захворів і помер. Селецький розповідає, що така історія відбулася в їхньому селі. Хлопчина, про якого він розповідає, спершу був хорошим християнином, слухався батьків і бабуся його навчала віри християнської. Але коли подорослішав, вирішив освіту здобути, тому поїхав до Львова вчитися. А у Львові наслухався всякого «гідотства», приїхав додому і почав всяку погану літературу розповсюджувати. Селецький розповідає:

«Лиш наші добрі християни повернули йому назад, кажучи, що такі мерзкі письма, в яких міститься наклеп проти Церкви і слуг Божих, їм читати не годиться. З тих поганих книжок він навчився всякого невірства і зневаги Бога, за тим пішло гуляще життя, загибель душі і зруйнування здоров'я... хлопець попався у Львові в руки лукавих і

¹²⁷К. СЕЛЕЦЬКИЙ, Життя святого Йоана Золотоустого, Львів: Товариство Просвіта 1889, 8.

¹²⁸Там само, 7.

безбожних людей, котрі нечестивими бесідами і захоотою до читання поганих книжок звели його з розуму, він став ледащий і зруйнував здоров'я»¹²⁹.

Так, цей хлопчина і не прожив довго, бо тяжко захворів через неправильний спосіб життя і помер. Священик перед смертю висповідав його, хлопчина покався в усьому, але відновити здоров'я втрачене не вдалося. Читаючи цю статтю, можемо для себе зрозуміти, що ми повинні вибирати середовище, в якому перебуваємо, не зв'язуватися із компаніями, які не бачать особистісного зростання, що ми повинні фільтрувати те, що читаємо, вибирати корисну літературу. Сьогодні людство активно користується комп'ютерами, соцмережами, інтернетом, і саме в цьому середовищі ми найбільше проводимо часу і виховуємося. Тому Селецький, промовляючи до сьогодення, сказав би, що у всіх цих джерелах інформації потрібно шукати корисне, вибирати те, що матиме позитивний вплив і принесе добро у наше серце, розум.

Тому не будьмо, як той хлопчина, про якого Отець Кирило пише: «Так змарнував він вік молодечий, і перед часом вступив до гробу, а що те всьому була за причина, ото читання поганих книжок і часописів, і товаришування з тими, що затратили всю віру і у болоті всякої нечистоти валялися»¹³⁰.

3.12. Про Себастьяна Кнайпа

Багато мудрих порад можна отримати із життя отця Себастьяна Кнайпа, про якого оповідає Селецький у статті «О власних Силах». Цей хлопчина народився в бідній сім'ї, в якій не було можливості дати хорошу початкову освіту, не говорячи вже про академічну. Але на основі наведеного прикладу можемо побачити, що фінанси не є основною проблемою. Для тих, хто щиро хоче, мрії збуваються. «Кнайп був дуже талановитий і до науки мав бажання. Постійно просив він родичів, щоби його до науки до школи послали, на що батько відказував: “Нема змоги, нема за що”»¹³¹. Але все ж гаряче прагнення до знань

¹²⁹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Не читай лукавих книжок і часописів» // *Посланник*, Ч. 9. (Перемишль 1897) 3.

¹³⁰Там само, 3.

¹³¹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «О власних Силах – о. Себастьян Кнайп» // *Посланник* Ч. 16. (Перемишль 1902) 3.

було сильніше, хлопець позичав книги у сусідів і читав, розвивав себе, як міг. Наша молодь повинна для себе зрозуміти, що потрібно вчитися, бути старанним, читати, дізнаватися корисну інформацію. Бо як то кажуть у народі: «Книга в ліс не веде, а з лісу виводить». Ми вже розглянули життя таких світочів, як Лінкольн, Бенджамін Франклін, і бачимо, що отця Себастьяна з ними єднає читання книг, які, напевне, багато вплинули на становлення майбутнього цих діячів.

Сам Кнайп ходив до священників, просив, щоби його вчили, щоб поопікувалися ним, також ходив до школи до директора просив, але дарма.

Тоді він вирішив зібрати суму грошей, щоби через три роки піти у світ мандрувати, шукаючи можливостей отримати священничі студії. Коли юнакові було 20 років, померла його мама, і ця подія відклала бажання піти шукати можливість вчитися. Роком пізніше, коли Кнайп заощадив гроші, зайнялася пожежа в селі і всі накопичення згоріли. Хлопець усе літо допомагав батькові відбудовувати хату, потім подався в дорогу: спершу до Абсбурга, потім до Мюнхена. Ніхто не хотів йому допомогти. Вернувся додому, знову допомагав батькові. Аналізуючи цю історію, можемо звернути увагу на наполегливість Кнайпа, яка в житті є дуже необхідною. Він знав, що хотів, був цілеспрямований і працьовитий у досягненні своїх цілей і мрій.

«Одного разу пішов він до с. Гренбах. Тут познайомився він із молодим отцем духовним, дуже розумним чоловіком, який пізніше став професором Богослов'я... Він звався Меркле, – той простягнув йому руку допомоги»¹³². Молодий Себастьян все ж знайшов собі вчителя і зміг вивчитися. «Тут уже стараннішого учня над ним не було, нащо найкращим доказом була ця обставина, що в продовж 2 років парубок з святим успіхом всі екзамени поздавав»¹³³. У його характері проявляється старанність, терпеливість. Думаю, Селецький хотів наголосити, що молодим людям потрібно вчитися, щоби засвоїти знання, задля чого їхні батьки так тяжко трудяться, щоби оплати

¹³²К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «О власних Силах – о. СебастьянКнайп» // *Посланник* Ч. 16. (Перемишль 1902) 3.

¹³³К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «О власних Силах – о. СебастьянКнайп» // *Посланник* Ч. 17. (Перемишль 1902) 4.

внести. «Маючи 23 роки став він гімназію відвідувати. Дійсно превелика мусіла у нього бути жага до навчання, коли не встидно було йому сидіти на лавці разом із 15 річними і 16 річними школярами. В половині 1852 року закінчив Богословську науку, так і наблизився Кнайп до своєї цілі»¹³⁴.

3.13. Бідність

Селецький розглядає бідність в есхатологічному аспекті. Тому він не обіцяє, що бідний за життя стане заможний, але навчає бути щасливим не тільки тоді, якщо маєш гроші, а мати щастя, дякуючи Богові і за останню копійчину в кишені. Остаточна радість християнина сповниться після смерті, бо тоді він воскресне і буде мати все. «Якщо ти не маєш достатньо їжі, то це життя для тебе буде постом, а після смерті прийде Воскресіння і їжа буде і все інше»¹³⁵. Але після цього короткого життя прийде нескінченно довге життя. «Багач із Євангелія потрапляє в пекло і нужденно страждає, а Лазар потрапляє до раю»¹³⁶. «Коли же ти по життю нужденному до рая дійдеш, чи тобі зле на тому вийде?»¹³⁷ Є люди, які нарікають на Бога, що народилися не в тій сім'ї, кажучи, що немає грошей, батьки погані. Але чи людина народжується в бідній а чи в багатій сім'ї, завжди має бути вдячна за дар життя. «Як не розумно було якби ти нарікав, що Бог причислив тебе до бідних, а не до багатів. Він є паном нашим і має виключне право робити з нами те, що Він хоче»¹³⁸. Проте, читаючи настанови отця, хочеться поставити питання для кращого осмислення теми. Автор ставить дуже сильний акцент на есхатологічному аспекті, проте чи повинна людина себе втішати тільки тим, що після смерті Бог подарує їй все, що потрібне? Багато в житті залежить від людини, вона сама вибирає, ким протягом життя хоче бути, і якщо б хотіла, то могла б вийти зі стану надмірної бідності і жити так, щоби їй на все вистачало. Для того, щоби були гроші, треба

¹³⁴К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «О власних Силах – о. СебастьянКнайп» // *Посланник* Ч. 18. (Перемишль 1902) 3.

¹³⁵К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «КормьдуховныйІ – Разговорьсььбдними людьми»// *Посланник* Ч. 4. (Бережань 1895) час. 2. С 2.

¹³⁶Там само.

¹³⁷Пор.: Там само.

¹³⁸Там само.

дуже багато працювати, інколи причина бідності є банальне ліниство або відсутність знань, як заробити гроші. Отець Кирило дуже гарно вчить, як сприймати бідність, бо дійсно, найперше потрібно прийняти те, що маєш, і бути вдячним, та хочеться наголосити, що якщо багато працювати, то можна і багато здобути. Читаючи різні статті отця, помітимо, що автор теж наголошує і на важливості праці, на розвитку свого майна. Одним із прикладів є стаття «Чудотворна палиця», або «Праця ублагороднює чоловіка», проте чомусь у статті «Прийняття убожества» автор зосереджується виключно на есхатологічному аспекті убогості, а небезпека в тому, що людина, яка не читала різних творів Отця, прочитає цю статтю і може поставити надмірний акцент на есхатологічному аспекті.

Розгляньмо, як отець ставиться до бідності, які позитиви і негативи бачить у цьому. Найперше хочеться уточнити, що аудиторія автора – люди 19 ст. У тодішньому селі люди переважно мали однакові статки, не були заможні, і серед всього села виділялася одна-чотири сім'ї, які були заможніші. Щоби зрозуміти ставлення автора до бідності, потрібно зрозуміти, якими критеріями він вимірює. Він зважає на те, наскільки людина, будучи бідною чи багатою, перебуває близько біля Бога.

«Бог сотворив нас і примістив на землі задля того, щоби Господа пізнали, любили і славили, доброохотно волю Його сповняли і колись вічно щасливими в небі були... Хто же Бога не любить і Йому служити не хоче, тільки в гріху живе і умирає, той на віки погине. Лиш ми люди вже від Адама більше до злого як до доброго схильні, світ і його принади відводять більшість людей від Бога. А тим то і від неба»¹³⁹.

Автор ставить питання: «Де найбільша зневага для віри: чи в багатих містах чи в селах бідних?»¹⁴⁰ Часто Селецький звертав увагу, що багаті люди не

¹³⁹О. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Кормь духовныйІ – Разговорь съ бѣдными людьми» // *Посланникъ* Ч. 5. (Бережаны 1895) С 1.

¹⁴⁰О. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Кормь духовныйІ – Разговорь съ бѣдными людьми» // *Посланникъ* Ч. 5. (Бережаны 1895) част. 4. С 1.

віддавали честь Христу, а бідні люди здебільшого Христу поклонялися і не забували про Бога.

Отець порівнює дівчат із села та з міста. Каже: «Дивися на цю міську вистроєну і балувану дівчину, і на убогу доньку нашого селянина, то легко здогадаєшся, що не все те золото, що блистить». «Автор віддає перевагу біднішій дівчині, бо вважає, що дівчина міська не звикла до роботи, лиш читає книги, які серце не змінюють, а заводять в стан запаморочення, вона не хоче працювати і добре допоки батьки живуть»¹⁴¹.

«Або як має заможний батько трьох або чотирьох синів, йому не хочеться, щоби вони ремесла чи торгівлі вчилися, він хоче з них всіх канцелярів мати, тож сипле гроші на їх науку, а тут у хлопців не таланту та й бажання нема, стали хлопці голодранцями, а гроші батьківські розточилися»¹⁴². Напевне, такі ситуації відбувалися в середовищі 19 ст., і тому отець розповідає про них. Дуже часто у нашому 21 столітті спостерігаємо, що батьки визначають для своїх дітей, що їм робити та ким бути в житті. Часто батьки постійно повторюють: «О, будеш лікарем... о, будеш людей лікувати, гроші будуть...». Батьки не дають можливості дітям послухати своє серце, щоби піти вчитися на професію, яка до душі. Мав можливість спілкуватися із хлопчиною, який закінчив архітектурний факультет, бо так хотів батько, і пізніше не бачить себе в цій сфері діяльності, тепер поступив на психологію. Повертаючись до теми, зауважуємо, що «є небезпека багатства. Наприклад Різдво: у багатій сім'ї дитині подарували багато подарунків, в хаті напалено, багато пестошів, але чи пішла така дитина до Церкви? Суть питання: чи не намагаються батьки замінити матеріальним достатком духовні речі?»¹⁴³ Бідна дитина: «Ця дитина в лихому одязі, поспішила враз з родичами додому Божого, тут стояла вона супокійно і смирененько, зложивши рученята і славила народжену дитину Ісуса, з якою в убожестві і смиренні такі близькі були... Скажи но мені сам котра

¹⁴¹Пор.: о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Кормь духовный I – Разговоръ съ бѣдными людьми» // *Посланникъ* Ч. 5. (Бережаны 1895), част. 6. С 2.

¹⁴²Там само.

¹⁴³о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Кормь духовный I – Разговоръ съ бѣдными людьми» // *Посланникъ* Ч. 6. (Бережаны 1895) част. 7. С 1.

дитина Богу миліша була, і тобі самому, чи ця багацька що в усяких вигодах плаває, довго спить, нічим ся не журить, чи ця нужденно одягнена, що рано встала, і в раз з бідною мамою до дому Божого поспішила... Бог всім володіє і все бачить і кожному заплатить після заслуги»¹⁴⁴.

Але ми маємо розглянути також негативні сторони бідності, оскільки було б неправильно критикувати багатство, адже якщо бути мудрим і вміти управляти фінансами, то це приносить велику благодать тобі і ближнім. Адже саме переважно багаті люди є меценатами храмів, інших установ, адже бідний, не маючи грошей, може допомогти хіба що власною працею. «Бідний теж має багато спокус, в які впадає, так само як і коли Христос був виснажений в пустині диявол Його спокушав»¹⁴⁵. «Ось спокуси на які може наткнутися не один убогий: крадіжка та ошуканство, брехня, праця в неділю, обітницями або дарунками дати себе звести до гріху важкого, нарікання та невдоволеність на Бога, зазидування, охота до бунтування, висилання дітей жебракувати, п'янство для утихомирення гризи». Бачимо, що багато падінь може зазнати бідний християнин, тому отець звертається до них:

«розваж прошу, бо такими речами тільки погіршиш твою долю, і запродаш свою душу як Ісак за миску сочевиці. Твоє спадкоємство: небо... В цьому чині (убогості) швидше спасеш душу свою, якщо будеш вдоволений твоїм убожеством, що така є воля Божа... Молися багато, відвідуй Спасителя твого в Церкві святій, сповідайся і причащайся часто, прислухайся радо до слова Божого, якщо вмієш читати, то читай в неділю або свята якусь побожну християнську книжку».¹⁴⁶

Отже, бідному легше дійти до Бога, бо у своєму нужденному житті, напевне, важчому, ніж у багатого, людина розуміє власну безвихідь і звертається до Бога. Багатий, будучи забезпеченим, почувається самодостатнім, біда, коли у нього з'являється почуття «сам собі Бог». Тому Ісус каже: «Легше

¹⁴⁴о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Кормь духовный I – Разговорь съ бѣдними людьми» // *Посланникъ* Ч. 6. (Бережаны 1895) част. 7. С 1.

¹⁴⁵Там само, част. 8. С 2.

¹⁴⁶о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Кормь духовный I – Разговорь съ бѣдними людьми» // *Посланникъ* Ч. 4. (Бережаны 1895) 2.

верблюдові пройти крізь вушко голки, аніж багатому увійти у Царство Боже»(Мр. 10: 25). Доречі, «Ісус народився в бідній сім'ї, в яслах, його учні були з бідних людей, один тільки Матей був багатий і то полишив усе»¹⁴⁷.

«Коли же праведний юнак, який досить праведно жив, спитав у Ісуса: «що маю робити щоб осягнути Царство Боже», Ісус відказав, хай спершу стане бідним, а потім вже йде за мною, *Але юнак задумався і не захотів позбутися багатства, тому Ісус каже легше верблюдови пройти крізь вушко голки, ніж багатому увійти в Царство Боже*». Для того вдовольняйся тим, що сам Господь убогістю тебе наділив, і подумай собі, що це найбільше пригоже для спасення моєї душі»¹⁴⁸.

3.14. Настанови дівчатам

Отець Кирило Селецький написав настанови для дівчат. Ці настанови автор публікує у «Книжечці Місійній» у статті «Ради і перестороги для дівчат». Отож, всі свої зусилля потрібно спрямовувати на внутрішню чистоту, на світлість душі. «Найперше повинна ти старатися, щоб одежа твоєї душі була у невинності і святості».¹⁴⁹ А як цього здобути, якими вправами? Отець навчає що можна робити, а чого слід уникати. Найбільше треба любити Господа. Треба навчитися молитися. «Коли це можливо, то іди кожен день на Службу Божу, а у свято ніколи не залишаймо цього обов'язку...Приймай причастя»¹⁵⁰.«Стережися щоб не попсувала яку дитину необачним словом або злим приміром "найкраще що можеш зробити це вчити дітей моральності і побожності" Молитви навчити цінніше золота».¹⁵¹ Особливо навчити молитви ви можете своїх менших братиків та сестричок, адже вони з вами разом живуть.

Селецький звертається до дівчат: «Не ходити у погане товариство, де непристойні жарти...Не одягатися занадто помпезно...Від інших не возноситися...Не осуджувати і не обговорювати інших...знеси все твоє терпіння

¹⁴⁷Пор.: о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Кормьдуховній I – Разговорьсьбьднимь людьми» // *Посланник* Ч. 5. (Бережаны 1895) част. 5. С 2.

¹⁴⁸Пор.: Там само.

¹⁴⁹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Рады и перестороги для дьвчатъ» // *Книжочка миссійна* Ч. 7. (Бережани 1892) 18.

¹⁵⁰Там само, 24.

¹⁵¹Там само, 22.

за прикладом Спасителя... Не говори брехні... Возлюби правду і зрадістю знеси тяжку обіду»¹⁵². І коли ми все це виконуємо, то, як пише отець: «Годі можеш надіятися, що є на дорозі, що веде до неба»¹⁵³.

У наш час багато молодих дівчат їздить на заробітки, шукаючи кращої оплати праці. Проте, живучи там, можна потрапити в погане товариство, середовище. А ми знаємо, що від людей, які тебе оточують, дуже багато залежить. Знаємо українське прислів'я: «Скажи мені, хто твій друг, і я скажу, хто ти». В одному селі було два сини в мами, обох вона виховувала і любила однаково. Коли сини вирости, один із них потрапив у хорошу компанію і пізніше став добрим вчителем і сім'янином. А другий вибрав товариство, в якому було багато алкоголю. Врешті, другий син загубився у своєму житті. Тому, остерігає Селецький, "не зважай на те, де дають ліпшу поживу і більшу зарплату тільки де є безпечніше і корисніше для душі твоєї".¹⁵⁴

3.15. Обов'язки батька, або як бути хорошим батьком для своєї дитини

Отець Кирило написав дуже корисну статтю у «Книжечці місіїній» «Должности селянина», в якій навчає про обов'язки, які повинен виконувати селянин. Автор виділяє повинності залежно від ролі особи в селі. Дуже корисним є дізнатися, яка роль батька і що ж він повинен чинити. Отець звертається до батька, кажучи, що Бог дав йому дітей не для того, щоб вони були робочою силою, неначе віл, але вони є власністю Божою. Хто народився в селі, той знає, як часто старші родичі примушують дітей важко працювати, так що дитина немає часу на відпочинок, на навчання, напевне, щось таке бачив з дня на день і отець, будучи священиком у селі, тому і пише про таку проблему.

Батько повинен дбати, щоби діти добре харчувалися, «ти маєш їх від Бога, а не від сатани, тож годуй їх по-Божому для неба, а не для пекла»¹⁵⁵. Отже, батько є чоловік в сім'ї, а тому повинен працювати, щоби заробити гроші на

¹⁵²К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Радь і перестороги для дьвчатъ» // *Книжочка миссійна* Ч. 7. (Бережани 1892) 18-19.

¹⁵³Там само, 19.

¹⁵⁴Там само, 21.

¹⁵⁵К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Довжности селянина» // *Книжечка місіїна* Ч. 2. (Тернопіль 1894) 16.

прожиття. Важливо дбати про духовний рівень своїх дітей, «навчай дітей молитися і навчай катехизму, бо сам Бог тобі це приказує...Тому навчай їх страху Божого, а не прокльонів та лихослів'я»¹⁵⁶. А для того, щоб батько міг навчити, він сам має бути моральною людиною. Роль батька є передати знання і досвід, який він має, здобутий під час життя. Але що робити, коли батько не збирав знання, як та бджілка? Тоді так буває, що батько калічить дитину, тому Селецький звертається: «Не проклинай дитину свою, бо не на те дав тобі її Господь Бог, щоб її проклинав, бо цей проклін впаде на твою голову. Коли на те заслужила дитина, можеш їй докоряти, покарати і вибити, але проклинати тобі не є дозволено»¹⁵⁷. Опрацьовуючи статті отця, можна подумати, що він нічого вельми унікального не пише, не літає у високих метафізичних розмислах, як Тома Аквінський, а чи Рене Декарт, проте ми розуміємо, що насправді духовне життя полягає у щоденному виконанні ось цих істин, яких навчає духовний отець, і якщо би люди їх дотримувалися, то світ би мав іншу реальність і було би багато щастя.

У статті ми читаємо про інші настанови, що нехай дитина не бачить батька п'яного, бо горівка запаморочує голову, тоді ти твориш багато інших гріхів і цим спокушаєш дитину. «Всяку нагоду до гріха віддаляй від неї...Строго покарай дитину, коли побачиш що вона крадіжкою споганила душу свою. Ти її накажеш прутом, а душу її з пекла визволиш...Шануй чужу власність, і вчи дітей, що і вони шанувати повинні»¹⁵⁸. Отже, роль батька є допомогти дитині стати хорошим християнином, людиною, яка шанує Бога, бо якщо буде любити Бога, то і буде батьків поважати.

3.16. Слово до чоловіка і жінки

Святий папа Іван Павло II казав, що *Сім'я – це найменша клітина Церкви* і доки існує інститут сім'ї, доти у світі все буде добре. Мета нечистої сили – це знищити сім'ю, знищити правильне виховання дітей, посварити батьків і дітей,

¹⁵⁶Там само, 16.

¹⁵⁷Там само, 17.

¹⁵⁸Там само, 17.

чоловіка і дружину, бо диявол завжди розділяє, хоче знищити мир і любов. Отож, отець Кирило у статті «Должности селянина» навчає, як мають жити чоловік і дружина. «У відносинах будьте терпеливі, а Господь благословить вас»¹⁵⁹. Бо треба пам'ятати, що ви не досконалі. Тобто немає ідеальних людей, а тому потрібно бути смиренним у недоліках своєї половинки і в любові допомогти ставати кращим. «Бог тобі дав її наче подругу на все життя, поведься із нею чесно, ввічливо та лагідно»¹⁶⁰, пише духовний отець, цитуючи Послання до Ефесян. (Еф. 5:25). Треба сприймати свою пару як дарунок Божий, який ви прийняли, тому неможна нехтувати і зневажати одне одного, бо сам Бог очолює ваші відносини. «Присягав ти дружині в Церкві віру і любов. Зрозумій собі, щоб присягу ти дотримав. Не купив ти собі жінку, як вола або коня до праці і заробітку, тож не поведься із нею неначе з волом або конем»¹⁶¹. Подружні науки є завжди актуальні, і в часи діяльності отця також мали важливе місце, адже у статті «Добра і лиха жінка», яка опублікована у «Посланнику» 1896 року, наведено приклад, як чоловік Іван із першою жінкою жив добре і мав славу на все село, мир у сім'ї, достаток в хазяйстві, бо перша дружина Марта шанувала його, але коли вона померла, то Іван одружився з іншою, яку звали Катерина, яка не поважала чоловіка, а своїм ставленням довела його до в'язниці і передчасної смерті. Отець Кирило каже: «Хай кожному явно стане, що слава, або не слава мужа знаходиться часто в руках дружини»¹⁶². Від жінки багато залежить, адже якщо буде працювитою, скромною, побожною, то і чоловікові буде добре. В цій розповіді Іван був заможний, мав років до тридцяти, був працювотий та морально вихований. Багато дівчат хотіли, аби він взяв їх заміж, але ті дівчата не Івана хотіли, а грошей його і статків, думали, що жити легко будуть. Та Іван не дивився на них, а одного разу побачив гарну дівчину, простеньку, роботящу, яка шанувала його. Вони одружилися і були щасливі. Автор хоче нас навчити, що чоловік має

¹⁵⁹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Должности селянина» // *Книжечка місійна* Ч. 2. С 26.

¹⁶⁰К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Должности селянина» // *Книжечка місійна* Ч. 4. С 24.

¹⁶¹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Должности селянина» // *Книжечка місійна* Ч. 2. С 26.

¹⁶²К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Добра і лиха жінка» *Посланник* Ч. 14. С 5.

поважати жінку, а жінка – чоловіка і любити одне одного. Катерина не розуміла Івана, не вмiла його підтримати, бо й не дуже хотiла. Отець навчає: «чоловік є головою дому, шануй його, поважай і слухайся в усьому, що не є гріхом»¹⁶³. Сiмейне життя хоче лагідності, миру, тому, жінки, берiть приклад із першої дружини Івана – Марти.

Чоловік перед тим, як вибирає жінку, «уважно дивиться на те чи вона родичів шанує»¹⁶⁴, бо якщо її вдома навчили поваги до родичів, то й чоловіка буде шанувати, і родичів його. «Люби її як жінку, оберiгай як дитину, шануй як матір дітей твоїх, величай як господиню дому твого... Не зневажай, не проклинай, але напоумляй і картай, коли на таке заслуговує, не зі злости, а тільки із любові до неї, щоб Господа Бога не прогнівила... Доглядай коли занедужала, розвесели коли сумує».¹⁶⁵

¹⁶³К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Довжности селянина» // *Книжечка місiйна* Ч. 4. С 27.

¹⁶⁴К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Добра і лиха жінка» *Посланник* Ч. 14. С 5.

¹⁶⁵К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Довжности селянина» // *Книжечка місiйна* Ч. 2. С 27.

Розділ IV. ХРИСТИЯНСЬКЕ ВИХОВАННЯ ТА САМОВИХОВАННЯ ЗРІЛИХ ОСІБ ЯК ТРЕТІЙ ЕТАП РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ЗА ТВОРАМИ ОТЦЯ КИРИЛА СЕЛЕЦЬКОГО

Отець Кирило Селецький велику частку власних напрацювань присвятив вихованню дорослих осіб. Адже він розумів, що потрібно вчити людей правильно мислити, жити. Також духовний досвід зрілих осіб в свою чергу впливає і на дітей, адже батьки виховують своїх дітей. Тож виховання – це завжди процес взаємодії, де ми впливаємо одні на одних своїми думками, вчинками, мисленням. Отець публікувався у багатьох часописах, таких як «Посланник», де ми знаходимо багато статей, серед них: «О власних Силах»(1902), «Добра і лиха жінка» (1896), «До Христа браття до Христа»(1906). У Часописі «Книжечка місійна» ми знаходимо статтю «Довжності селянина» (1894), у якій автор розкриває, як повинен кожен селянин виконувати свої обов'язки залежно від покликання. Також є стаття «Ради і перестороги для дівчат» (1892).

Зрілий християнин, і взагалі зріла особистість, або доросла людина, у вченні Селецького є та, яка віддає себе суспільству, яка служить сім'ї, Богу, односельчанам, людям, державі. Тому для отця Кирила найбільший багаж знань і формування себе як особистості припадає на другий період життя людини. А в дорослому віці потрібно вміти віддавати іншим людям отримані знання. Розглянемо приклади таких світочів, як Авраам Лінкольн, Бенджамін Франклін і Себастьян Кнайп. Отець Кирило вдало наголошує на їх користі у суспільстві і порядності у житті. Франклін придумав громовідвід.«По причині цього винаходу став Франклін великим добродієм всього людства».¹⁶⁶ А чи став би він винахідником, якби не вчився у час, сприятливий для цього? А скільки будинків, установ були врятовані від пожежі завдяки такому корисному винаходу людства?

¹⁶⁶о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *О власних силах – Вен'ямин Франклін*, Коломия 1903, 26.

4.1. Франклін і Лінкольн як приклад зрілої особистості в суспільстві

«В державних в'язницях того часу була велика нужда; а по всій державі існувала торгівля невольниками. Франклін заснував 2 товариства, одне котре мало старатися усунути нужду із в'язниць, а друге котре мало задачу: невольництво в Сполучених Штатах скасувати»¹⁶⁷. Скільки людей були йому вдячні? Допоміг всьому народові. У своєму щоденному житті він завжди молився вранці і ввечері, а також вдосконалював себе у чеснотах, і, зі слів отця Кирила: «Франклін присвоїв собі спершу одну з цих чеснот, потім іншу, і так по черзі, аж доки поволі всі чесноти не окрасили душу його»¹⁶⁸. Також потрібно бути вірним власним цінностям, притримуватися їх і виконувати. Якщо ти є християнин, то будь ним постійно, ревно виконуй Закон Божий і впевнено прямуй до мети. Франклін «до останніх хвилин свого життя притримувався того денного розпорядку, який сам склав, тому швидко проминуло йому життя, неначе, один Божий день»¹⁶⁹ (Дисципліна)

Лінкольн

Селецький представляє Лінкольна як сильну особистість, яка зробила великий внесок в розвиток всієї Америки. Автор закликає брати приклад з нього і служити людям, як служив він. Бути відповідальним і вміти приймати рішення. «З його обличчя виднілася незвичайна рішучість, залізна сила волі, що не настрашить ні перед жодною перепорою».¹⁷⁰ Протягом життя він служив людям і «щоб звеличити його пам'ять, народ побудував мармуровий пам'ятник в Шпрінгфієлді, який віки стоятиме. А набагато триваліший від нього буде пам'ятник вдячності, який побудували йому в серцях своїх свобідні громадяни».¹⁷¹ Бачимо, що світ не забуває людей, які служили для інших. Тому на прикладі цих осіб робімо свою роботу належним чином, щоби також принести іншим людям користь і розвиток для суспільства.

¹⁶⁷о. К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *О власних силах – Вен'ямин Франклін*, Коломия 1903, 30.

¹⁶⁸Там само, 25.

¹⁶⁹Там само, 24.

¹⁷⁰К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *О власних силах – Авраам Лінкольн*, Коломия 1903, 16.

¹⁷¹Там само, 17.

4.2. Приклад Христофора Колумба як людини цілеспрямованої, терпеливої, мудрої та вдячної Богу

Отець Кирило Селецький написав статтю про моряка, який відкрив людству новий материк: Америку. Третій етап духовного становлення, згідно з розумінням автора, вимагає жити для суспільства, віддавати себе людям через знання, отримані досвідом. Життя Христофора Колумба, про якого автор пише, є хорошим прикладом людини, яка змінила хід історії, здійснила відкриття нових земель, адже Колумб не тільки засвідчив те, що було, але й дав для людства новий поштовх.

Що автор хоче, щоб ми взяли для себе після прочитання життя Колумба? По-перше, майбутній винахідник був дуже розумний, перед тим, як вирушити у подорож, читав книги попередників і сучасників. Як каже Колумб про себе: «Вже в молодих літах любувався я в плаванні на морі і присвоював собі наукою всякі відомості, які необхідно потрібні були для майбутнього моряка, - особливо відомості про зорі й астрономію, далше про поверхність землі та води, що її обливають»¹⁷². Бачимо, Христофор мав у собі цілеспрямованість і жагу до знань, а особливо до тих знань, які були потрібні для здійснення мети. Хочеться зробити висновок, що потрібно вчитися, щоби стати хорошим спеціалістом у своїй справі, адже пригадаймо Авраама Лінкольна, Себастьяна Кнайпа, Бенджаміна Франкліна; всі вище перелічені особи мали в собі жагу до знань, вони читали багато, були розумними і, безперечно, цілеспрямованими, знали, що хочуть у своєму житті.

Колумб був дуже щирий у своїх бажаннях і вірив у себе, був впевнений, тому у нього все вийшло. Після того, як з'явилася в нього ідея відправитися в подорож, прибув він до короля в Португалії, в котрого просив гроші. Останній почав насміхатися з нього, неначе з божевільного. Бачимо у цій ситуації впевненість, бо коли з людини сміялися сам король і придворні, то вона б, вірогідно, засумнівалася у правильності своєї думки, вирішивши, що у палаці короля розумні люди, якщо вони сміються, то, можливо, ідея божевільна. Проте

¹⁷²К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *Відкриття Америки*, Львів: т-во імені Шевченка 1884, 19.

Колумб добре знає, що робить. Отець Кирило вчить, щоби завжди мати власний розум, вміти думати, адже «буває так що люди мілкого розуму часто відганяють від себе людей мудрих або сперечаються з ними, коли ті говорять хосенну правду, або думку, коли вони своїм тісним умом зрозуміти не можуть».¹⁷³ Адже, буває, є люди, які навіть книжки не відкривають, щоби дізнатися відповідь, але поводяться, ніби вони знають абсолютну правду. Отець називає таку категорію людей з «тісним умом» і докоряє їм за їхню зарозумілість.

У власну мету треба вірити. Селецький розказує історію, як одного разу в кафе Колумб питав у розумних людей, хто зможе поставити куряче яйце гострою частиною до верху. Ніхто не зміг, і тоді Колумб вдарив нижньою частиною і поставив напівтріснуте яйце на стіл. Всі сказали, що так кожен може, а він каже: «Чому ж жодному із вас це не спалона думку? Тепер кожен із вас став мудрим. Так само буде із відкриттям нової дороги до краю Індійського».

Іншою рисою сформованої особистості є терпіння. «Цілих 5 років мусів чекати Колумб, доки сповнилося його гаряче бажання, щоби міг із справними кораблями виплисти в незмірне море для здобутку нових земель»¹⁷⁴. Коли моряки на чолі із Колумбом пливли океаном, пливли місяць, а навкруги тільки вода, то почали нарікати і вже не вірили в його ідею. Казали: «Знаємо вже, були такі перед нами, що в ті сторони пливли і померли, така і нас доля чекає»¹⁷⁵. У цих моряків не було багато терпіння і смирення, щоби дійти до мети, і якщо би цих чеснот не мав Колумб, то моряки повбивали би одні одних.

Але самого терпіння часто буває замало, потрібно також мати мудрість, адже сказати одне слово «потерпіть» буває недостатньо, але варто пояснити, чому потерпіти, показати альтернативу, інший погляд на ситуацію, що насправді не все так погано. Моряки говорили між собою: «Гей, у воду спускаймо, втопимо цього божевільного чужинця, що затуманив короля і

¹⁷³К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *Відкриття Америки*, Львів: т-во імені Шевченка 1884, 17.

¹⁷⁴Там само, 22.

¹⁷⁵Там само, 25.

королеву, а потім повернемося у Іспанію і скажемо, що Колумб випадково злетів у море з корабля і потонув»¹⁷⁶. Але Колумб вмів знайти мудру відповідь: «Товариші мої, викиньте тугу із серця, заспокійтеся, будьте терпеливі, ще три дні і допливемо до цієї землі, яка дотепер втікала перед нами. Протягом цього часу не міг спати Колумб ні в день, ні в ночі, сам кермував кораблем, дивився то на стрілку магнітну, то на зорі, і молився щиро Богу»¹⁷⁷.

У житті мрії мають властивість збуватися, тому важливо не забувати дякувати Богові і не приписувати славу собі. Коли вони поверталися, побачили, що перший корабель розбився. Здійнялася сильна буря, моряки почали молитися Богові. «Тим часом буря не втихала, тільки чим раз сильніше гуділа, а порятунку немає. Тоді змирилися всі перед Богом і на колінах почали молитися до Пречистої Діви, щоб спасла їх від страшної смерті. Всі пообіцяли, що коли щасливо повернуться додому, то кожний піде пішки до місця, де є ця чудотворна ікона, і там за порятунок подяку складе»¹⁷⁸. Отож, не забуваймо про Божу дію в нашому житті, а погляньмо, як зробив Колумб: «коли він причалив до берега, то відразу приклонив коліна і подякував Богу за превелику Його ласку, що очі його нарешті оглядають землю, яку побачити вже з давен-давен було його єдиним бажанням»¹⁷⁹.

Чому автор розповідає історію про Христофора Колумба? А тому, що бачить в ньому позитивні чесноти, які він використовував у своєму житті, і вони можуть стати для нас прикладом до наслідування. Не кожна людина, яка здійснила відкриття, є для нас прикладом моралі, проте зважмо на ці чесноти, які оспівує, виділяє, підкреслює отець на прикладі Колумба. Адже про ці чесноти говорить нам сам Христос.

¹⁷⁶К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *Відкриття Америки*, Львів: т-во імені Шевченка 1884, 26.

¹⁷⁷Там само, 27.

¹⁷⁸Там само, 38.

¹⁷⁹Там само, 30.

4.3. Настанови та приклад життя Йоана Золотоустого

Кирило Селецький написав книжку «Про життя святого Йоана Золотоустого», яка опублікована у Товаристві «Проствіта» 1889 року.

«З природи був він дуже загонистий і гнівливий, але водночас був дуже обачний і зумів в самому зачатку свою запальність усмирити. Він упражнявся у лагідності християнській, про яку розповідає Святе Євангеліє... З великим натхненням присвятив себе молитві і тому всьому, що нам наука християнська задля викорінення поганих схильностей подає»¹⁸⁰. Наслідуючи Святого кападокійця, ми теж маємо викорінювати наші недоліки, бо вони є в кожній людині і потрібно багато працювати, щоби ставати кращим.

Як кожний із вище згадуваних мужів, Святий Йоан Золотоустий має заслугу перед народом і перед Богом. «Повсюди явні були достиглі овочі його праці... Засновував лікарні, де хворі притулок і допомогу собі находили, потім побудував дім для убогих... він заступався за безвинно-ув'язненого, втішав засмучених, брав у захоронку покривджених, опікувався вдовами і сиротами. Також завдавав він собі дуже багато труду, щоби народ на дорогу праведності звести, учив, нагадував і картав при кожній нагоді»¹⁸¹. Святий Іван Золотоустий не тільки словами, але і ділами повчав інших, як чесно жити треба. Він знав про те добре, що коли люди дивляться на праведні діла наші, то звідти беруть собі заохоту, щоби також праведними бути. Золотоустий закликає нас до добра, кажучи: «Примір справедливих утверджує у вірі, оживляє надію, скріплює любов, руйнує пихатість, зберігає покору, помножує побожність, збуджує бажання творити добре... Роби всякі діла так, як їх робив Ісус Христос, по тій причині: щоби Богу угодити і ближнього напоумити. «Повчання життям,— каже Святий Кипріянін, — є набагато краще, чим наука виголошена язиком. І діла мають свій язик, хоча сам язиком мовчить. Нехай любов Бога і ближнього

¹⁸⁰К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *Життя святого Йоана Золотоустого*, Львів: Товариство Проствіта 1889, 6.

¹⁸¹Там само, 11-12.

осініть всі твої діла, тим ти більше вдієш, ніж великою наукою»¹⁸²,— пише Селецький.

Багато добрих діл Святий Йоан робив для людей, і також він був прекрасним проповідником, великим майстром слова. Недарма його назвали «Золотоустим». Коли він промовляв слово, воно отримувало форму «медичних приборів, які лікували людей», комусь загоювали рани, для когось вичищали все брудне і гнійне з душі. До всіх людей він мав підхід, вмів промовити до серця, до душі. «Силою слова приводив він до свідомості людей закам'янілого серця, він викорінював застарілий блуд з душі занедбаного народу, якого спасіння лежало в нього в серці... В словах Його пробивалися одушевленість і щиросердечність»¹⁸³. Людей завжди притягує щирість, вони відчують, що інша людина не фальшивить. У нашому житті, ми повинні взяти приклад зі Святого Йоана і теж бути щирими, робити все із відкритим серцем, бо в кожній спеціальності люди потребують допомоги, і ми як спеціалісти маємо віддаватися праці і людям, як це робив Святий Іван.

«Владика переконався, як красномовно Іван слово Боже проповідує, що до тепер робили тільки владики. Святий Іван виголошував слово Боже не тільки в неділі і свята, але і в будні дні. З науки Його отримували вірні великий хосен: стала нечесть з поміж людей щезати, огидна моральність і погані установи почали викорінюватися. Не минуло і кілька років, а вся Антіохія немов би відродилася».¹⁸⁴

Отож, на прикладі святого автор хоче показати, як багато може і повинна робити зріла духовна особистість.

Також ми повинні робити свою роботу якісно. Ставитися відповідально до праці, яку ми робимо для людей. «Кожного дня служив Святий Йоан св. Літургію, серцем він сильно відчув, що це важливе діло»¹⁸⁵. «Дух був у нього

¹⁸²К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *Життя святого Йоана Золотоустого*, Львів: Товариство Просвіта 1889, 6.

¹⁸³Там само, 12.

¹⁸⁴Там само, 11.

¹⁸⁵Там само, 13.

сильний, була дуже велика охота до праці, до добра всіх людей – лиш сили тілесні з кожним днем зменшувалися»¹⁸⁶.

В кінці розповіді отець Кирило закликає бути справедливими і жити по правді. «Стіймо кріпко при святій правді, як колись святий Йоан при ній стояв, а хоча за життя обплюють і наговорять на нас, і всякі підлості за для неї творити нам будуть, — то не спокушаймося, бо правда скоріше або пізніше як олива на верх впливе. Хоча десь нас образять, то маймо непохитну надію, що потім нас благословлять, наколи ми святій правді до кінця стояти будемо»¹⁸⁷.

4.4. «Бог є нашим батьком, а ми всі Його діти»

В кожній людині життя є дуже різним, зі своїми випробуваннями, власними історіями, які здаються найважчими з-посеред усіх інших. Отець роздумує про життя у статті «Отче Наш що еси на небесах», яку ми можемо прочитати у «Посланнику» за 1891 рік. Автор вчить людей розуміння, що всі ми ходимо під одним Богом, який є батьком для нас усіх, а це означає, що всі ми його діти. Рефлексуючи, автор каже:

«Тепер давайте зрозуміймо, що же є життя людини? Чи не є це сном і то дуже коротким? Одні мають сон короткий і розкішний, інші мають сон не милий та страшний. Лиш чим кожний із нас є і яка його доля буде, то аж тоді з'ясується, коли пробудиться зі сну, тобто коли смерть здіймить з душі обгортку тілесну, у яку вона на цім світі одягнена була. Тому не кажи, що Бог є такий, як не один отець, що одного із своїх дітей пестить, а другого б'є, не кажи що Бог тобі є вітчимом».¹⁸⁸

Для чого автор роздумує над темою «життя»? А для того, щоби підняти мислення людей вище від буденного, щоби зрозуміли, що потрібно любити одне одного. Людина часто звертається до Бога у своїх проханнях, хоче отримати допомогу. Автор хоче розповісти, що означає бути у зв'язку з Богом. Бо просячи Бога про щось, напевне, і ми повинні щось зробити для Нього(себе).

¹⁸⁶Там само, 25.

¹⁸⁷К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *Життя святого Йоана Золотоустого*, Львів: Товариство Просвіта 1889, 30.

¹⁸⁸К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Отче Наш що еси на небесах» // *Посланник* Ч. 11 (Бережани 1891) 2.

«Коли хочеш жити в дружбі з Богом, коли хочеш у нього щось випросити, то все пам'ятай про те, що Бог дуже на все зважає, як ти тут на землі з його дітьми, тобто з усіма людьми поведишся»¹⁸⁹. Отець хоче сказати, що якщо ми хочемо просити щось у Бога, то ми повинні і допомагати іншим людям, які у нас просять допомоги.

Отець звертається до людей: «Запам'ятай собі добре, що Бог є нашим батьком, а ми всі Його діти, що всі люди, з якими ми зустрічаємося, є дітьми Божими. Тоді б шанували кожного, не призивали б гидкими та поганими словами, не робили би нікому кривди протягом життя, не хотілося би нам присвоїти людську працю, тоді був би спокій по всій землі нашій, і по полях наших, не треба було б криміналів, польових, жандармів, судів, адвокатів»¹⁹⁰. Єпископ Йосафат Коциловський про Отця Кирила пише так: «Найвизначнішою його чеснотою – після любови до Бога, це любов до своєї нації, своєї Батьківщини, любов до свого народу, а найперше і найбільше це любов до нашого ближнього».¹⁹¹

4.5. Щастя у чистому серці

Людей постійно турбує питання, як бути щасливим, бо така людська природа, хоче почуватися щасливою. Однак ми всі маємо різну відповідь: гроші, сім'я, знайти кохану людину, мати владу над іншими. Христос нам пропонує інше щастя, яке не залежить від того, що ти маєш, оскільки фундаментального щастя — набагато важливіші речі. Людині, дивлячись на світ ізсередини, важко дати відповідь, а Бог, трансцендентний за своєю природою, дає відповідь нам на це питання.

Отець Кирило пише: «Бідолашні не знають, що тільки спокійна совість вдовольняється тим, що Бог дає, тільки чесне і правдиве життя можуть людині на цім світі забезпечити правдиве щастя»¹⁹². Чому автор пише це твердження у

¹⁸⁹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Отче Наш що еси на небесах» // *Посланник* Ч. 10 С 1.

¹⁹⁰Там само.

¹⁹¹Й. КОЦИЛОВСЬКИЙ, «До Всечесного Духовенства з нагоди двадцят п'ять-ліття смерти Бл. П. о Прелата Кирила Селецького» // *Вісті з Риму* Ч.1-2. (113-114). 1969 С. 13.

¹⁹²К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «На чим почиває правдиве щастя чоловіка» // *Посланник* Ч. 20. (Перемишль 1902) 1.

такій послідовності і чому називає нас бідолашними? Його наука ґрунтується на житті одного чоловіка. «Розповідає одну історію, за часів візантійського імператора Юстина був убогий чоловік Євлогій, який зі своєї платні завжди давав милостиню убогим. Тоді один монах Даниїл, бачачи милосердя Євлогія, почав молитися Богові, щоби дав цьому чоловікові багатства, бо думав, що будучи багатим, ще більше милостиню робитиме. Бог сказав: щоби не молився за таким проханням. Якось цей чоловік, працюючи у каменоломні, знайшов глек золота, опісля перестав товкти каміння і розбивати скали, а взяв гроші, переїхав у інше село і там вів розпусне життя, а за гроші купив собі місце поважного чиновника. Пройшло декілька років. Імператор помер, а інший імператор вигнав Євлогія, так він знову став бідним і працював в себе у селі»¹⁹³. Із цієї розповіді розуміємо, що той самий чоловік в один момент є праведний, пізніше відходить від Бога, і врешті-решт повертається. З цієї оповіді ми можемо осмислити, що дуже багато від людини залежить, який шлях вона вибирає. «Де ж є джерело всякого зла? Не закриваймо правди! Воно лежить в нас самих. Коли ж має краще бути, то треба нам те зло пізнати, його явно визнати, ним брідитися і з коренем викоренити. Коли ж цього не зробимо, то станемо старими грішниками, кожного дня гріх і злоба будуть множитися»¹⁹⁴.

Отож, щоби бути щасливими, найперше потрібно подбати, щоби наша совість і серце чистими були, тоді ми отримаємо спокій, а маючи його, ми отримаємо все інше завдяки нашій наполегливій праці. «Тобто віддаймо Богові Боже, а саме наше серце, совість, щоби ми мали мир, щоби провадили правдиве і чесне життя, мерзімся гріхом, бо то хвороба, яку треба з коренем виривати. Кесареві віддаймо кесарево, тобто працюймо, трудімося. І тоді ми багато що зможемо здобути, бо «знає Бог із неба, що кому потреба»¹⁹⁵, пише отець Кирило.

¹⁹³К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «На чим почиває правдиве щастя чоловіка» // *Посланник* Ч. 20. (Перемишль 1902) 1.

¹⁹⁴К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Релігійний занепад» // *Нива* Ч. 17. (Львів 1905) 439.

¹⁹⁵К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «На чим почиває правдиве щастя чоловіка» // *Посланник* Ч. 20. С 1.

4.6. Допомога ближнім

Хоча кожна праця є достойна, але є професії з різним рівнем оплати, а також є люди, які з огляду на свою неміч, стан здоров'я не можуть працювати. Добре, коли в таких немічних людей є кому їм допомогти, та буває так, що вони цілковито самі. Отець Кирило закликає допомогти людям, які дійсно потребують підтримки. «Христос прийшов на світ для того, щоби навчити людей, що всі є рівні, що вони діти одного Бога на небі, що для всіх світить одне сонце, одна земля всіх носить. Христос вчить: Нехай багатий дасть із багатства свого біднішому, але нехай всі трудяться, у силі своїй, нехай всі працюють»¹⁹⁶. Тож яким ближнім потрібно допомагати? «Твоїми ближніми будуть старці хворі, вдови і сироти без опіки полишені, або люди, що потрапили не з власної вини у велику нужду»¹⁹⁷. «Ці люди часто мають нужду, але встидаються просити».¹⁹⁸ Дійсно, є багато людей у нашому суспільстві, які потребують підтримки. Декілька років тому, під час пасторальної практики, ми, студенти філософсько-богословського факультету, відвідували соціальні установи. Ми були в дітей-сиріт, в людей літнього віку, в психічно хворих. Знаєте, тільки в Львові як багато є таких людей, а наскільки більше по нашій Україні? Нам дійсно вартує задуматися, чим ми можемо допомогти такій категорії людей, і навіть якщо ти і я підтримаємо одну людину, трьох, п'ять, то зміни будуть помітні. Отець закликає допомагати, переконуючи, що для тих людей це буде полегшення і потіха, а для нас велика користь, «потіха тих людей є нічим в порівнянні з твоєю, яку ти зазнаєш по причині, що врятував бідолаху. Не віриш моїм словам, а спробуй, а спробуй і пересвідчишся, що правду тобі кажу»¹⁹⁹. Можемо спробувати, однак маємо поводитися розсудливо із мудрістю, щоби не віддати забагато майна, а потім опинитися на місці тих людей, і щоби не давати «для зарахування». Це має бути щиро, вважайте, що допомагаєте Господу. Ісус каже: «Істинно кажу вам: усе, що ви зробили одному

¹⁹⁶К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Корм духовний» // *Посланник* Ч. 2. (Бережани 1891) 1.

¹⁹⁷К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Корм Духовний — Милостиня» // *Посланник* Ч. 8 (Перемишль 1897) 2.

¹⁹⁸Пор.: Там само, 2.

¹⁹⁹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Корм духовний» // *Посланник* Ч. 8. (Бережани 1891) 2.

з моїх братів найменших – ви мені зробили». (Мат. 25:40). То кому допомагати? «Ось та бідна сирота, чії родичі передчасно померли, валяється перед сусідськими хатами, поопікуйся нею, щоби стала добрим християнином. Таким ділом передав ти майно своє Спасителю твоєму, який тобі поверне колись при потребі»²⁰⁰. Бо Ісус сказав такі слова: «Тоді скаже й тим, що ліворуч: Ідіть від мене геть, прокляті, в вогонь вічний, приготований дияволіві й ангелам його; ⁴² бо голодував я, і ви не дали мені їсти; мав спрагу, і ви мене не напоїли; ⁴³ був чужинцем, і ви мене не прийняли; нагим, і ви мене не одягнули; недужим і в тюрмі, і не навідались до мене. ⁴⁴ Тоді озвуться і ті, кажучи: Господи, коли ми бачили тебе голодним або спраглим, чужинцем або нагим, недужим або в тюрмі, і тобі не послужили? ⁴⁵ А він відповість їм: Істинно кажу вам: те, чогови не зробили одному з моїх братів найменших – мені також ви того не зробили». ⁴⁶ І підуть ті на вічну кару, а праведники – на життя вічне». (Мат. 25: 41-46).

4.7. Милостиня

Нам часто не хочеться допомагати, бо багато є обману, люди прикидаються хворими, немічними, бо лінуються працювати. Отець Кирило засуджує таку поведінку, у статті «Книжечка місійна», опублікованій у «Посланнику», автор пише: «Церква вчить шанувати права і власність іншого, а виступає проти того, хто хитрою рукою посягає на власність ближнього свого»²⁰¹. Дуже часто на вулицях українських міст ми бачимо людей, які просять гроші. Хочеться сказати, що багато з них є фізично здорові й можуть заробити на себе. Та вони є ліниві, думають обдурити всіх, нічого не хочуть робити, але своєю поведінкою привчають також дітей до такого способу життя. Тому отець-публіцист у статті «Книга місійна. Милостиня» пише: «Є такі ближні, яким не треба допомагати, це ті, що мають здоров'я і сили, але передчасно вибрали шлях лінивства».²⁰²

²⁰⁰К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Корм духовний» // *Посланник* Ч. 8. (Бережани 1891) 2.

²⁰¹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Корм духовний» // *Посланник* Ч. 2. С 1.

²⁰²К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Корм Духовний — Милостиня» // *Посланник* Ч. 8 (Перемишль 1897) 2.

Тому потрібно бути розсудливими, щоби вміти давати милостиню тим, хто дійсно цього потребує і не жаліти для потребуючих. «Ніхто то не змінить, що мусимо залишити землю і весь свій маєток. Прийде час, коли і нас наші друзі візьмуть і занесуть в темний гріб. Але висилаймо і ми вперед добрі діла, щоби нам підготували хороше місце і осолодили наше майбутнє життя»²⁰³.

Отже, звертаючись до мирян, автор навчає людей бути працюючими і всю роботу посвячувати Богові, тобто працювати щиро. Кожна праця є благородною, і Бог буде судити людей, чи вони добре працювали. Бо як каже автор: «Лінь і нероба є мерзкі Господу і перешкодою серед суспільства людського. Так буде до кінця світу, бо інакше бути не може»²⁰⁴.

4.8. Єсмь слугою, або як бути хорошим працівником?

Коли ти служиш, не дивися, де твоєму тілу, а де твоїй душі краще буде. Працюй там, де ти не будеш Богові зраджувати. Селецький звертається до слуги, щоби належно виконував те, що наказує пан. В роки його священничої діяльності люди наймалися у найми на оплачувану роботу. Отець дає настанови, як бути: «Уважай прибуток господаря ніби твій власний, дбай про те, щоби із твоєї провини не було шкоди у полі, на лузі, в худобі і т.д.»²⁰⁵ Ці поради ми можемо використовувати, будучи працівниками у наших господарів, адже отець Кирило не говорить про приниження перед паном, але основне – це сердечна щирість у праці, любов до праці. Коли служиш панові, а чи працюєш у роботодавця, то вважай, що це все робиш для Господа, і Він прийме твою щирість. А якщо тобі доручають завдання з фінансами, то «коли тобі доручать щось купити чи продати, пильнуй, щоб жодна копійка при тобі не залишилася»²⁰⁶. Отож, священник закликає до чесності і прозорості, не можна обманювати свого господаря; якщо він тобі довіряє, то треба так працювати, щоб примножити його статки, але не заздрити йому. Ця наука є актуальна в наш час, адже як

²⁰³К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Корм духовний» // *Посланник* Ч. 5, С 1.

²⁰⁴о. К. Селецький. «КормьдуховныйІ – Праця убагородное чоловіка»// *Посланник* Ч. 9.(Перемишль 1905)1.

²⁰⁵ К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Довжності селянина» // *Книжечка місійна* Ч. 2. С 23.

²⁰⁶Там само, 24.

багато працівників не є чесними та відповідальними у виконанні своїх обов'язків, а чи можемо ми бути вірні і прозорі перед Богом, якщо не вміємо бути такими перед своїм земним начальником? Не можна лінуватися, коли працюєш, бо каже отець Кирило: «До миски не лінуєшся, а до роботи ти лінивий».²⁰⁷ Це твердження є критичного характеру, доносить правду до читача і заохочує до змін свого ума і діянь.

4.9. Вступне слово до селян і особливе звернення до керівників у суспільстві

Отець Кирило Селецький був турботливим пастирем, якому небайдужа доля кожної людини в селі. Тому він наставляв селян. У статті «Довжності селянина» розповідає, як має жити селянин, чого уникати і чого дотримуватися, щоби мати щастя. Автор каже до селянина: «Живи з усіма в згоді як брат із братом»²⁰⁸. Отець пише у своїх статтях, що люди часто не вміють контролювати себе, особливо після відвідин шинка, звідки повертаються п'яні, і тоді б'ються, сваряться. У статті «Добра і лиха жінка» ми бачимо приклад нездорових людських відносин, а саме Іван (головний герой) через нестриманість вбиває чоловіка. Таких прикладів у рутині щоденного життя є безліч. «Зі сварки диявол дуже радується, а коли помиряться радість для Господа... Любімо Господа як Отця, а між собою як брати».²⁰⁹

Отець Кирило пише слово настанови для старшин в селі, які керують селом. Каже, що потрібно багато старатися, трудитися, щоби були дороги, мости, «щоби у корчмі не було танців, п'янства і розпусти»²¹⁰. «Не керуйся гнівом, ненавистю, не зважай на приязнь або свояцтво, стережися підкупу. Суди справи других так, як тобі совість твоя каже, як би ти хотів щоби і твоя справа була суджена... Карай лиш справедливо і розумно... Будь батьком для сиріт і опікуном для вдів і не дозволяй, щоби найменша кривда їм діялася»²¹¹.

²⁰⁷К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Довжності селянина» // *Книжечка місійна* Ч. 2. (Тернопіль 1894) 24.

²⁰⁸Там само, 25.

²⁰⁹Там само, 25-26.

²¹⁰К Там само, 26.

²¹¹Там само.

Таке навчання є актуальне для керівників різних суспільних організацій та підприємств. Отже, керівник повинен бути мудрий, справедливий, милосердний, бути заступником правди.

Отець Кирило у «Посланнику» пише статтю «Що може зробити добрий вїйт у громаді». Для нашого часу вїйтом є голова сільської ради. Аналізуючи цю статтю і вишукуючи в ній слово настанови для вїйта, хочеться звернути увагу, що це навчання буде стосуватися не тільки їх, але і всіх керівників на районному, обласному, державному рівнях, а також керівників підприємства, найменших та найбільших установ, адже автор подає принципи хорошого керівника. Отож, кожен керівник має зрозуміти: «Не даремно сказано, риба гниє від голови»,²¹² а тому начальник може привести своїх працівників як до розквіту, так і до великого падіння. Автор розповідає бувальщину і реальність, яка побутувала у суспільстві ХІХст.

*«Дуже то є зле, коли вїйт у громаді п'є, бо цим дає поганий приклад іншим селянам. Був випадок, коли дзвони в неділю кличуть до храму, а половину села в корчму поспішає, там сидять весь день, потім сплять у рову деякі з них. А діти напів голі ходять по майданчику в селі, а коли зима надходить то одним чобітком і кожухом вся родина користується».*²¹³

Радую, що у наш час соціальна ситуація матеріального становища краща, адже є в що одягнутися і освіченість хороша, проте і нині є багато прикладів, що багато людей алкогольно залежні. Таке явище є масовим по всій Україні, і, нажаль, кількість жертв не зменшується, натомість молодь теж захоплюється алкоголем чи то іншими шкідливими звичками. Такий стан речей має негативний вплив на середній рівень життя, руйнує мир у сім'ях, подає молодому поколінню поганий приклад, не приносить економічно, соціального і духовного розвитку. Тому що такий тип скалічених осіб не бажає саморозвиватися, їх все влаштовує, а єдина мета –прожити день і більше нічого непотрібно. Великою проблемою є коли в такий стан потрапляє керівник,

²¹²К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Що може добрий вїйт в громаді» // *Посланник* Ч. 2 (Перемишль 1906) 7.

²¹³Там само, 7.

адже, схвалюючи таку поведінку, він не працює, щоби змінити ситуацію на краще.

Селецький закликає народ до змін, кажучи: «Гей люди, християни! Ради Бога, схаменіться, покиньте цю смердючу отруту, що руйнує вас і доводить родину вашу до торби жебраків»²¹⁴. «Тоді люди в селі, які не ходили до корчми разом із священником, подумали, що треба їм вїйта розумного вибрати, який би не пив»²¹⁵. Від керівника дуже багато залежить. В історії людства ми маємо приклади як хороших, так поганих керівників. Адже якого розквіту народ набував при Мойсеї, Соломоні, Октавіані Августі, Константині Великому, Вінстоні Черчілю, Богдані Хмельницькому, Петрі Могилі. І що приніс Ромул Август (падіння Рим. Імперії), Наполеон, Сталін, Гітлер, Янукович? «Тверезий, розумний, побожний, справедливий вїйт, зумів так покерувати селом, що через п'ять років село іншим стало»²¹⁶. Звичайно, праведний вїйт доклав багато зусиль і немало років, аби ситуацію на краще перемінити. «Одних просив, других попереджав, третіх картав, інших принижував перед усією громадою. Звісно, молодий священник не пожалів молодих пияків у своїй науці, лаяв при кожній нагоді, заодно заохочував, щоби вступали до братства Св. Тверезості. Поступово Святий спокій заволодів селом, а п'янство занапастилося»²¹⁷. Каже Отець, що люди, які перестали пити, з часом побудували затишні будинки, а «в неділю і свята, як тільки загудять дзвони, поспішає народ цілою юрбою на богослужіння»²¹⁸. З часом ця звістка розповсюдилася по інших селах, тоді «митрополит звернувся до вїйта, висказав йому свою радість, що так зразково управляв громадою, і наголосив, що навіть внуки благословити його будуть, за ці порядки, які він повсюди встановив. Дай Боже, як найбільше таких вїйтів, нашому народові християнському»²¹⁹. Дай Боже нам таких керівників побільше!

²¹⁴К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Що може добрий вїйт в громаді» // *Посланник* Ч. 2 (Перемишль 1906) 7.

²¹⁵Пор.: Там само, 8.

²¹⁶Пор.: Там само,

²¹⁷Пор.: Там само,

²¹⁸Пор.: Там само.

²¹⁹ Там само.

Отже, керівник повинен бути прикладом для працівників, повинен зважати на те, аби люди ставали чимраз кращими, зростали в позитивну сторону. Автор вчить: «Починай з Богом всяку справу, коли хочеш, щоб щасливо повелось тобі»²²⁰, - так навчає нас свята Віра.

У часописі «Душпастир» у статті «Світло, поступ, свобода» отець Кирило зосереджує увагу на людях, що формують думку народу. В той час це були русини і євреї. Ті, які не знають християнства, але насаджують свою думку. Тут автор картає євреїв, які самі не дотримуються правд своєї релігії, а осуджують християн: «Християнство ненавидять, а самі не релігії, ні совісті немає»²²¹. Отець Кирило хоче сказати, що «не релігія має бути служницею політики, але всяка політика повинна бути підчинена під закони Христові»²²². Адже в той час багато начальників були невіруючі, вони не дотримувалися моральних норм, а також зводили людей із правильної дороги. Ми знаємо, що євреї повсюди мали власні корчми, в яких люди спивалися, ставали алкоголіками і більше ні до чого не придатні були. Звертаючись до влади цього світу, пише, що треба захищати свою віру і найперше ділом, свідчити. Багато хто християнин на словах, але автор говорить про тих, які не живуть принципами католицизму. «Кажуть «Отче Наш», «Нехай прийде Царство Твоє», а самі допомагають, щоб Царство Боже упадало, а сатани – розповсюджувалося»²²³. Духовний отець просить, щоб у пресі видавали правильну інформацію, а не писали всякого пустого. Він каже, що багато маємо преси в читальнях, але вкрай рідко в них заохочують віру християнську. Закликає свідчити.

Свідчити! І тоді держава буде процвітати. «Коли ж хочемо до правдивих християн приналежати, до тих, що мають Бога і святий закон Його в серці, то повинні ми не цуратися цього, а при кожній нагоді ділом і словом це заявляти... Зважмо, прошу, якби то всі відношення суспільні на вдоволення всіх верств сталися, якби завжди в усьому був Христос, коли б всі покровителі

²²⁰Пор.: Там само.

²²¹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Світло, поступ, свобода» // *Душпастир* (Львів 1895) 328.

²²²Там само, 330.

²²³Там само, 328.

світла, поступу і свободи, з'єдналися під прапором Того, Хто сказав: «Я є дорога, істина і життя... віруйте в Мене і не помрете во вік»²²⁴.

²²⁴К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «Світло, поступ, свобода», 330-331.

ВИСНОВКИ

Отець Кирило Селецький активно діяв у другій половині XIX та на початку XX ст. Своєю поведінкою і ставленням до ближніх заслужив таких слів: «це був духовний велетень, святець, що безмежно любив український народ, зокрема галицьке селянство, якому він до кінця присвятив самого себе, свій великий талант, усю свою любов, усі духовні й фізичні сили».²²⁵ Був знаний як довголітній парох у селах Жужелі та Цеблів, активний священик, який присвятив себе Богові та людям. «Парафіяни цінували працю свого пароха і дуже любили його».²²⁶

Він є автором багатьох книг, християнських морально-повчальних статей, віршів та забав для дітей, які публікував у відомих християнських часописах свого часу: «Посланник», «Душпастир», «Прапор», «Християнський голос», «Книжочка місійна», «Руслан», «Нива», через що належав до знаних осіб Галичини. Щодо літератури, то більшість праць Селецького не є перевидані, а тому потрібно працювати із стародруками. Якщо ви звернете увагу на посилання у цій праці, то роки видання джерел будуть кінець 19–поч. 20 ст. Також ми використовували книги, написані отцем Кирилом Селецьким: «Книга мудрости або жите чесного чоловіка» (1875), «Отець Іоаннь Боско» (1992), «Катехизисъ для дѣтей греко-католицького обряду» (1869), «Короткі упражненія катехитическіи и біблійна исторія» (1896), «Жите святого Иоана Золотоустогостого» (1889), «Вѣдкрыте Америки» (1884), «О власнихъ силахъ» та інші.

Як духовний батько був хорошим пастирем для своїх вірних, навчав їх науки про Христа, який Воскрес (Пор.: Ді 4,2), благовістив Царство Боже, бо знав, що Христос є «Божа могутність і Божа мудрість»(1Кор 1,24).

Отож, дослідивши тему духовної формації християнина, нам **вдалося виконати завдання**, які були поставлені на початку дослідження. Відповідна література опрацьована, статті досліджено **методом** аналізу, порівняння та

²²⁵А. САПЕЛЯК, *Отец-прелат Кирило Селецький*, 7.

²²⁶Там само, 70.

синтезу. Пригадуємо, що мета нашої роботи: узагальнити вчення про етапи життя людини, через які вона зростає і доходить до пізнання Бога на основі праць Отця Кирила Селецького. Чітко притримуючись рамок предмету дослідження ми укомплектували три етапи духовної формації християнина, про які написали у другому, третьому і четвертому розділах. Перший розділ даної роботи послужив як вступом для наступних. Даний розділ вводить нас у розуміння важливості виховання. Його мета дати відповідь на причину, мету та необхідність виховання кожної людини протягом всього життя.

Тема виховання є глибоко присутня у творчості Селецького. Він написав багато праць, розвиваючи цю тему, основна з яких «Книга мудрости або жите чесного чловѣка яке оно пѣсля законѣвъ Божихъ и людскихъ бути повинно», видана 1874 року, в якій є навчання про поетапну духовну формацію християнина. Досліджуючи праці отця Кирила, дуже важливо є вміти прослідкувати його думки, які є розкидані по різних творах, публікаціях. Бо одне доповнює інше. І тільки опрацювавши всі його праці про виховання, можна побачити хорошу панорамну картину глибокої думки. Для цього необхідним вкрай важливим інструментом є використання методу аналітичного думання, порівняння та синтезу, що допомагає побачити цілісність в частинках.

На основі опрацювання творів отця Кирила у **першому розділі** зібрано хороший матеріал про саме виховання, яке є центральною темою у творах Селецького. Тут подається причина виховання, яка виникла через гріхопадіння, а тому потрібно викорінити із себе зло, яке ввійшло у нас. Отець вважає, виховання світлом, тому що вихована людина стає світилом у світі, своїм прикладом допомагає іншим. Ціль виховання дітей є така, «щоб росли у премудрості і страху Божому»,²²⁷ щоб збагачувалися розумом і наукою, були працьовиті і уникали зла. Багато думок Селецький черпає від Йоана Боско, тому є присвячений окремий підрозділ про думки Боско, який був активним працівником молоді, будував ораторії для дітей, гуртував навколо себе бездомних, навчав їх, давав надію на краще життя.

²²⁷К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *Книга мудрости або жите чесного чловѣка*, 4.

У другому розділі описано практичні норми виховання дітей. Селецький каже, що родина є те місце, де дитина найперше отримує навчання. Тому як будуть поводити себе батьки, так і дитина буде сприймати і наслідувати їх. «Свята правда: який отець, такий син, яка яблуня, такі і яблука, не вродить сова сокола»²²⁸, - пише отець у праці «Книга мудрости або жите чесного чоловіка».

Також автор каже, що потрібно слідкувати за дитиною змалечку, не жаліти, не балувати, але виховувати. Дітей потрібно навчити християнської науки, щоб знали ціль життя, що добро, а що зло, щоб Бога не забували. Даний розділ допоможе читачам зрозуміти основні засади виховання дітей. Селецький навчає, що потрібно дбати про належну освіту дітей, і пише багато порад, як сприяти дитячому дошкільному та шкільному вихованню у відповідних закладах. виправити помилку відразу є легше, ніж пізніше. Тому отець пропонує стратегію правил, які необхідно виконувати для здорового цілісного виховання нам найдорожчих – дітей. Треба звертати увагу на душу дитини. Великою небезпекою є для дитини, коли для неї не існує нічого святого, бо великі біди та тяжкі випробування проходить та дитина. Також потрібно дати дитині належну освіту, відправити вчитися до школи у відповідний час. Але доволі часто спостерігаємо загально-суспільну проблему: дитина вчиться в школі 11 класів, а знання – як у мухи м'яса на коліні. Отець пропонує поради для вирішення даного питання. Але батьки повинні пам'ятати, що без вашої допомоги їм не справитися, тому саме від вас залежить майбутнє дитини.

У третьому розділі цієї роботи розглянуто питання самоформації особи, яка включає в себе вибір професії, реалізацію особистих дарів, створення християнської сім'ї, плекання християнських цінностей в родинному колі.

На цьому етапі ми досліджували вікові рамки: від студентських років до життя в сім'ї. Автор пише статтю «До Христа браття до Христа» у якій розповідає історію про студента, який змарнував свою юність. Місто може стати можливістю дізнатися багато нового, збільшити багаж знань, отримати

²²⁸К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *Книга мудрости або жите чесного чоловіка*, 21.

потрібні навички, але може пошкодити, від віри відвернути. Селецький дуже позитивно ставиться до того, щоби діти, ставши зрілими, їхали у світ життя пізнавати, сам автор подає багато прикладів людей, які не розвинули б свою особистість, якби не покинули дім. Тому в данному розділі ми на основі творчого доробку отця, дослідили основні правила, які допоможуть молодій особі сформувати себе, щоби перейти до останнього етапу. Доречі, Селецький вважає, що людина по-справжньому щаслива, коли реалізовує свій потенціал і таланти дані Богом. Тому, нехай даний розділ допоможе читачеві зрозуміти волю Божу у своєму житті через виконання вказівок, пропонованих автором. Візьмімо до прикладу слова отця: «Чоловік може здичіти мов худобина, і стати лютим і злобливим мов чортяка, а впродовж життя свого омитися і присвоїти собі найблагородніші якості та чесноти»²²⁹.

У четвертому розділі представлено духовно зрілу людину. Отож, зрілий християнин – це сформована особистість, яка отримала відповідне становище у суспільстві і покликана реалізувати себе в ньому, служити йому. Вкласти свої знання на допомогу і розвиток суспільства, відповідно до розвинених талантів. З цим етапом пов'язані головні християнські чесноти, особливо чеснота любові, міра цінності вчинку, з християнського погляду, залежить і від мотиву, який вкладено в нього.

На цьому етапі ставиться наголос на розвитку християнських чеснот. Автор розповідає про Бенджаміна Франкліна, який «присвоїв собі спершу одну з цих чеснот, потім іншу, і так по черзі, аж доки поволі всі чесноти не окрасили душу його»²³⁰. Він був людиною дисциплінованою. Протягом всього життя виконував розклад дня, що сам установив. Іншою постаттю є Лінкольн, який проявив себе людиною справедливою і чесною. Він служив людям, і вони на його честь побудували мармуровий пам'ятник в Шпрінгфієлді. Праця Селецького «Відкриття Америки» (1884) знайомить нас із життям Христофора Колумба, який є хорошим прикладом людини, яка змінила хід історії, здійснила

²²⁹К. СЕЛЕЦЬКИЙ, «О воспитаню» // *Посланник* Ч. 2. С 2.

²³⁰К. СЕЛЕЦЬКИЙ, *О власних силах – Авраам Лінкольн*, 25.

відкриття нових земель, він не тільки досвідчив те, що було, але й дав для людства новий поштовх. Він проявляє цілеспрямованість, терпеливість, мудрість, вдячність Богові за все та інші чесноти. В цій роботі описано приклад його вкладу в життя людства, а також розглянуто його моральну зрілість як приклад для наслідування.

В другій частині останнього розділу ми дослідили вчення Селецького про працю і відповідь на питання, як бути хорошим працівником, як бути керівником у суспільстві. Хорошою працею для розкриття цієї теми послужила стаття «Про довжності селянина», розміщена в часописі «Книжечка міссійна» (1894). У цій праці автор структурує різні обов'язки, що є в селі, і дає індивідуальне повчання. Також висвітлює теми милостині, допомоги ближнім, про щастя та чесноти.

Щодо актуальності цієї теми, постать Селецького є цікавою і водночас мало дослідженою. У вступі даної праці ми писали про солідних авторів, що досліджували його постать. Та все ж, пастирська нива отця, кількість праць та труду вложеного ним є велика. Тому є ще багато аспектів і напрямків, які потрібно взяти до уваги в наступних дослідження автора та його праць. На даній основі можна писати монографію, бо Отець Кирило сіяв Слово Боже і ми бачимо його великі плоди. Статті, книги, поезія та інші праці отця містять в собі розкриття багатьох тем в різних аспектах людського життя. Можна сміливо стверджувати, що автор пише про все, з метою ближчого порозуміння із суспільством. Для просвіти він використовує один стиль, для робітників – інший, для науковців ще інший, дітям пише віршики оповідання, казки. Звідси випливає, що Кирило Селецький намагається максимально бути зрозумілим для людей, яким пише. А тому, його вклад у культурний і пастирський розвиток пастви є значимий, а отже і питань, що потребують дослідження та опрацювання ще є багато.

Підбиваючи підсумки, варто сказати, що Селецький розвивав дари і в дітях, і в сестрах, і у своїй пастві через дар любові. Людськими нас не робить одяг, а чи якийсь місце в суспільстві, але життя і те як ми живемо.

Також не хочеться, щоби знання, зібрані у цій праці, були тільки теоретичними, бо слово покликане проростати в цьому світі. Тому важливо для Церкви, для священників брати за приклад отця Кирила Селецького, вірного послушника Христового, який навчив немало людей християнському життю.

У своїх працях автор покликається на відомих педагогів: Отця Йоана Боско, Альбана Штольца, о. Христофора Шмідта і о. Кароля Андрея Бассо, пароха з Треззо. Селецький пам'ятав слова Спасителя: «**Ви сіль землі**. Коли ж сіль звітріє, чим її солоною зробити? Ні на що не придатна більше, хіба викинути її геть, щоб топтали люди. **Ви - світло світу**»²³¹. Тому він впевнено слідував цьому заклику і настановляв, щоб кожен із нас також був «сіллю і світлом».

Отець Кирило був із тих людей, який не ховав свій талант, він не боявся свідчити, але робив що вмів, і своїм вмінням служив іншим. (Пор.: Лк 8, 16-18).

²³¹ Святе Письмо/ перекл. І. Хоменко, 3-го ЧСВВ, мовна ред. І. Костецький – В. Барка – М. Орест-Зеров, Місіонер: Видавництво Отців Василіян 2008, 309.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

ДЖЕРЕЛА

1. СЕЛЕЦКІЙ Кирило, *Книга мудрости або житє чесного чоловікка яке оно пòсля законòвъ Божихъ и людськихъ бути повинно*, Львів: Просвіта 1874.
2. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. *О власних силах - Авраам Лінкольн, Венямин Франклін*, Коломия: з печатні А. І. Мизевича 1903.
3. СЕЛЕЦКІЙ Кирило, *Отець Іоанн Боско. Його життя і діяльність* / ред. Лідії Веремієнко, Львів: Видавництво ОО. Салезіян 1992.
4. СЕЛЕЦКІЙ Кирило, *Катехизисъ для дітей греко-католицького обряду*, Львів: Просвіта 1869.
5. СЕЛЕЦКІЙ Кирило, *Короткіи упражненія катехитическіи и біблійна исторія. До ужитку матерей христіанськихъ, Захоронок и душпастьірей*, Жолковь: Въпечатни ОО. Василянъ, 1896.
6. Селецький Кирило. *Як уладжене має бути житє доброї законницъ. Посля Кароля Андрея Бассо пароха въ Треззо*, Жовква: Видавництво ОО. Василянъ, 1908.
7. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. *Житє святого Йоана Золотоустогостого*. - Львів: Товариство Просвіта, 1889.
8. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. *Відкриття Америки*. - Львів: Т-во імені Шевченка, 1884.

ПУБЛІЦИСТИЧНІ ДЖЕРЕЛА

1. СЕЛЕЦКІЙ Кирило, «Школа житя I-VIII – На яких основах має почивати вихованє дитини» // *Посланникъ*. - Ч.19-24. (Перемишль, 1904).
2. СЕЛЕЦКІЙ Кирило, «Чим горнець накіпить тим і череп з нього буде чути» // *Книжочка мисійна, Отъ хаты. Зъ рук до рук* Ч. 2, (Бережани 1892) С. 25-26.
3. СЕЛЕЦКІЙ Кирило «Радь і перестороги для дьвчатъ» // *Книжочка мисійна, Отъ хаты. Зъ рук до рук* Ч. 7-8. (Бережани 1892).
4. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. *Корм духовний св. Апостол Тимотей* // *Посланникъ*. - Ч.13-14. (Перемишль, 1890).
5. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. *Где що про виховання дьвчатъ* // *Посланникъ*. - Ч. 15. (Перемишль, 1904).
6. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. *Люби правду мерзися ложею* // *Посланникъ*. - Ч. 16. (Перемишль, 1904).
7. СЕЛЕЦКІЙ Кирило, *Про воспитаніє* // *Посланник* - Ч. 2. (Перемишль, 1895).
8. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. *Релігійний занепад* // *Нива*. - Ч. 17. (Львів 1905).

9. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. Корм духовний – О тайні св. Покаянія // Посланник. - Ч. 6. (Львів, 1891).
10. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. Кара Божа // Посланник. - Ч. 18-19. (Перемишль, 1902).
11. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. Притчі, приповіді, подобіє // Посланник. - Ч. 11. (Перемишль, 1897).
12. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. Корм духовний - Про таїнство Святої Євхаристії // Посланник. - Ч. 7 // (Львів, 1891).
13. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. Чудесне навернення // Посланник. - Ч. 3. (Перемишль, 1898).
14. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. Правда і справедливість // Посланник. - Ч. 8. (Перемишль, 1906).
15. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. О власних силах - Отець Себастьян Кнайп // Посланник. - Ч. 23-24. (Перемишль, 1902).
16. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. «Кормьдуховный I – Праця убагороднює чоловіка // Посланник. - Ч. 9. (Перемишль, 1905).
17. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. До Христа брата до Христа // Посланник. - Ч. 13. (Перемишль, 1906).
18. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. О власних Силах. Йосиф Гайдеген // Посланник. - Ч. 3-9. (Перемишль, 1905).
19. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. Не читай лукавих книжок і часописів // Посланник. - Ч. 9. (Перемишль, 1897).
20. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. Довжності селянина // Книжечка місійна. - Ч. 2-6. (Тернопіль, 1894).
21. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. Добра і лиха жінка // Посланник. - Ч. 14. (Перемишль, 1896).
22. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. Отче Наш що єси на небесах // Посланник. - Ч. 10-11. Рік 3. (Бережани 1891)
23. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. На чим почиває правдиве щастя чоловіка // Посланник. - Ч. 20. (Перемишль, 1902).
24. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. Корм Духовний — Милостиня // Посланник. - Ч. 8 (Перемишль, 1897).
25. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. Кормьдуховный I – Праця убагороднює чоловіка // Посланник. - Ч. 9. (Перемишль, 1905).
26. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. Що може добрий воит в громаді // Посланник. - Ч. 2. (Перемишль, 1906).
27. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. Світло, поступ, свобода // Душпастир (Львів 1895)
28. СЕЛЕЦКІЙ Кирило. Кормь духовний — Разговорь съ бідними людьми // Посланник - Ч. 4. (Бережани 1895).

ІНШІ ДЖЕРЕЛА

1. Вергун Петро. О. Кирило Селецький // Богослов'я 52 (1998). – С. 131-196.
2. Прах Богдан. Духовенство Перемиської єпархії та Апостольської адміністрації Лемківщини: у 2-х т. - Т. 2: Документи і матеріали (1939-1950). - Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2015. - 856 с.
3. Коциловський Йосафат. До Всечесного Духовенства з нагоди двадцят п'ять-ліття смерти Бл. П. о Пралата Кирила Селецького // Вісті з Риму. – 1969. – Ч.1-2. – С. 113-114.
4. Сапеляк Андрій. Отец-прелат Кирило Селецький, засновник монаших згромаджень. - Львів: Галицька видавнича спілка 2004. - 115с.
5. NataliaStefania Marko. Charyzmat i życie Zgromadzenia sióstr św. Jozefa ONMP. Wrocław 2011.

10. Душа.

В. Положѣть вашѣ руки на груди, що же тамъ чуєте?

О. Мы чуємо, же тамъ щось ковтає ся.

В. Що се може бути?

О. То серденько наше; що же тамъ живе и сей рухъ справляє, есть душа наша.

В. Кто давъ намъ сю душу?

О. Господь Богъ тхнувъ ю въ тѣло наше.

²³² К. СЕЛЕЦЬКИЙ, Короткіупражненіякатехитическіи и біблійна історія, ((Це є історія про душу для дітей, щоб знали що таке душа людини і яка вона повинна бути).